จึงได้บัญญัติว่า สัญญายืมใช้สิ้นเปลืองนั้น เป็นสัญญาเกี่ยวกับทรัพย์สินใช้สิ้นไป

อย่างไรก็ตามการดูแต่เพียงลักษณะแห่งทรัพย์สินอาจจะยังไม่เพียงพอที่จะรู้ได้ว่าสัญญายืมใดเป็นสัญญายืมใช้คงรูป สัญญายืมใดเป็นสัญญายืมใช้สิ้นเปลือง จะต้องดูเจตนาของคู่สัญญาเป็นสำคัญด้วย เพราะทรัพย์สินแต่ละอย่างนั้นย่อมมีทางที่จะใช้ทั้งในทางทำลายและในทางไม่ทำลาย เช่น โคเราอาจจะใช้ในทางทำลายโดยการฆ่าเอาเนื้อมาเป็นอาหาร แต่เราก็อาจจะใช้ในทางไม่ทำลายโดยเอามาลากเกวียน เป็นต้น ดังนี้การยืมโคถ้าเพื่อไปใช้ในทางทำลายก็เรียกว่าสัญญายืมสิ้นเปลือง แต่ถ้าเป็นการยืมเพื่อใช้ในทางไม่ทำลายก็เรียกว่าสัญญายืมใช้คงรูป และหากทรัพย์สินที่เป็นวัตถุแห่งสัญญายืมนั้นเป็นอสังกมะทรัพย์ คือมิอาจจะใช้ของอื่นแทนได้เช่น บ้าน รูปภาพเขียนของนักเขียนที่มีชื่อ หรือของวัตถุโบราณ ดังนี้ ย่อมจะเป็นสัญญายืมใช้คงรูป จะเป็นสัญญายืมใช้สิ้นเปลืองไม่ได้ เพราะผู้ยืมไม่สามารถจะคืนทรัพย์สินอื่นที่มีประเภท ชนิด และปริมาณอย่างเดียวกับทรัพย์สินที่ยืมได้[1]

5. สัญญายืมใช้สิ้นเปลืองสมบูรณ์ด้วยการส่งมอบ

มาตรา 650 บัญญัติว่า *"สัญญายืมใช้สิ้นเปลืองย่อมบริบูรณ์ต่อเมื่อส่งมอบทรัพย์สินที่ยืม"*

การส่งมอบอาจจะมีทั้งโดยตรงหรือโดยปริยายก็ได้ เช่น ยืมเงิน ผู้ให้ยืมหยิบเงินส่งให้ยืมข้าวสาร ผู้ให้ยืมเขียนจดหมายให้ผู้ยืมไปรับเอาที่ร้านจำน่าย หรือยืมเงิน ผู้ยืมมีหนี้เงินอย่างอื่นอยู่แล้ว จึงทำสัญญากู้ให้ ดังนี้ เท่ากับว่ามีการส่งมอบกัน เท่ากับผู้ยืมได้รับข้าวสารและเงินไปแล้ว เรียกได้ว่าส่งมอบทรัพย์สินที่ยืมแก่ผู้ยืมแล้ว สัญญายืมใช้สิ้นเปลืองย่อมบริบูรณ์มีผลบังคับได้ตามกฎหมาย

ยืมใช้คงรูปและยืมใช้สิ้นเปลืองเหมือนกันและต่างกันอย่างไร

จากบทบัญญัติของมาตรา 640 และมาตรา 650 ซึ่งถือว่าเป็นบทนิยามของสัญญายืมใช้คงรูปและสัญญายืมใช้สิ้นเปลือง จะเห็นได้ว่าสัญญายืมใช้คงรูปและสัญญายืมใช้สิ้นเปลืองมีลักษณะเหมือนกันและต่างกันดังนี้

ลักษณะที่เหมือนกัน

1. เป็นสัญญาซึ่งประกอบด้วยคู่กรณี 2 ฝ่าย ฝ่ายหนึ่งเรียกว่า ผู้ให้ยืม อีกฝ่ายหนึ่งเรียกว่า ผู้ยืม

---

[1] จิ๊ด เศรษฐบุตร. เรื่องเดิม, หน้า 9-10.

2. ผู้ให้ยืมจะต้องส่งมอบทรัพย์สินให้ผู้ยืมได้ใช้ และการส่งมอบนี้ย่อมทำให้สัญญาทั้ง 2 ชนิดบริบูรณ์ เมื่อยังไม่ส่งมอบทรัพย์สินให้แก่กัน สัญญายืมย่อมไม่เกิดขึ้น ไม่ก่อให้เกิดสิทธิและหน้าที่แก่ผู้ให้ยืมและผู้ยืม

3. เมื่อผู้ยืมได้ใช้สอยทรัพย์สินที่ยืมนั้นเสร็จแล้ว มีหน้าที่ต้องคืนทรัพย์สินให้กับผู้ให้ยืม

ลักษณะที่แตกต่างกัน

1. สัญญายืมใช้คงรูปนั้น กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่ยืมยังคงอยู่กับผู้เป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ ผู้ยืมมีเพียงสิทธิครอบครอง แต่ในสัญญายืมใช้สิ้นเปลือง กรรมสิทธิ์แห่งทรัพย์สินที่ยืมนั้น โอนไปยังผู้ยืมด้วย

2. สัญญายืมใช้คงรูป ผู้ยืมใช้สอยทรัพย์สินได้เปล่าไม่ต้องเสียค่าตอบแทนแต่ประการใด แต่ในสัญญายืมใช้สิ้นเปลือง ผู้ยืมได้ใช้สอยทรัพย์สินโดยเสียค่าตอบแทนด้วยก็ได้

3. สัญญายืมใช้คงรูป ผู้ยืมมีหน้าที่ต้องส่งคืนทรัพย์สินอันเดียวกับที่ตนรับมอบมาเมื่อใช้สอยเสร็จแล้ว แต่ในสัญญายืมใช้สิ้นเปลือง ผู้ยืมไม่สามารถส่งคืนทรัพย์สินอันเดียวกับที่ตนรับมอบ เพราะเมื่อใช้สอยแล้วย่อมเสื่อมสภาพไปจึงต้องส่งคืนทรัพย์สินอันเป็นประเภทชนิด และปริมาณเช่นเดียวกันให้แทนทรัพย์สินที่ยืม

หน้าที่ของผู้ยืมใช้สิ้นเปลือง

1. หน้าที่เสียค่าธรรมเนียมในการทำสัญญาฯ (มาตรา 651)

2. หน้าที่ส่งคืนทรัพย์สินอันเป็นประเภท ชนิด และปริมาณเช่นเดียวกัน ให้แทนทรัพย์ที่ยืมมาแก่ผู้ให้ยืม (มาตรา 650)

1. หน้าที่เสียค่าธรรมเนียมในการทำสัญญาฯ

มาตรา 651 *"ค่าฤชาธรรมเนียมในการทำสัญญาก็ดี ค่าส่งมอบและส่งคืนทรัพย์สินซึ่งยืมก็ดี ย่อมตกแก่ผู้ยืมเป็นผู้เสีย"*

หน้าที่ของผู้ยืมใช้สิ้นเปลืองข้อนี้เหมือนกับหน้าที่ของผู้ยืมใช้คงรูป ตามมาตร 642

2. หน้าที่ส่งคืนทรัพย์สินอันเป็นประเภท ชนิด และปริมาณเช่นเดียวกันให้แทนทรัพย์สินที่ยืมมาแก่ผู้ให้ยืม

มาตรา 650 *"...ผู้ยืมตกลงว่าจะคืนทรัพย์สินเป็นประเภท ชนิด และปริมาณเช่นเดียวกันให้แทนทรัพย์สินซึ่งให้ยืมนั้น"*

ยืมใช้สิ้นเปลืองมีหลักสำคัญอยู่ว่าไม่คืนทรัพย์เดิมซึ่งยืมไป จะคืนทรัพย์ที่ใช้แทนกันได้ โดย ประเภท ชนิด และปริมาณเดียวกัน[1]

2.1 คำว่า **ประเภท** เดียวกัน หมายถึงทรัพย์สินจำพวกเดียวกัน มีชื่อเรียกอย่างใดอย่างหนึ่ง

2.2 คำว่า **ชนิด** หมายถึงทรัพย์สินที่เป็นประเภทเดียวกันตามข้อ 1 แล้ว ยังต้องมีคุณสมบัติหรือคุณภาพของทรัพย์สินเหมือนกันอีกด้วย

2.3 คำว่า **ปริมาณ** หมายถึง จำนวนของทรัพย์สินนั้น โดยการชั่ง ตวง วัด เป็นเกณฑ์ตัดสินว่าเท่ากันหรือไม่

ตัวอย่างเช่น ดำยืมข้าวสารเจ้า 100% น้ำหนัก 100 กิโลกรัม จากขาว ดำต้องนำข้าวสาร 100% น้ำหนัก 100 กิโลกรัมมาคืนให้

การคืนทรัพย์สินที่ยืม

การคืนทรัพย์สินที่ยืมแก่ผู้ให้ยืมในสัญญายืมใช้สิ้นเปลืองนั้น แยกออกเป็น 2 กรณีคือ

1. คืนตามกำหนดระยะเวลาที่ตกลงกันไว้ในสัญญาทรัพย์สินที่ยืมกันนั้น ถ้าสัญญายืมใช้สิ้นเปลืองกำหนดเวลายืมกันไว้ ผู้ยืมมีสิทธิใช้สอยไปจนกว่าจะครบสัญญา เมื่อครบกำหนดผู้ยืมต้องส่งคืน ผู้ให้ยืมจะเรียกคืนก่อนกำหนดที่ตกลงกันไว้ไม่ได้ แต่ถ้าผู้ให้ยืมฟ้องเรียกคืนก่อนกำหนดในสัญญาแต่ผู้ยืมไม่ยกกำหนดเวลาชำระหนี้ขึ้นเป็นข้อต่อสู้เจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์ ก็มีผลเท่ากับผู้ยืมไม่ถือเอาประโยชน์แห่งเงื่อนเวลาอีกแล้ว หากศาลพิจารณาแล้วฟังว่าผู้ยืมเป็นหนี้จริง ก็จะพิพากษาให้ผู้ยืมชำระหนี้ให้แก่ผู้ให้ยืม

คำพิพากษาฎีกาที่ 831/2492 เจ้าหนี้จะฟ้องขอให้ชำระหนี้ก่อนถึงกำหนดชำระไม่ได้

คำพิพากษาฎีกาที่ 1098/2507 เจ้าหนี้ฟ้องเรียกเงินกู้ก่อนถึงกำหนดชำระ ลูกหนี้ปฏิเสธความรับผิด อ้างว่าชำระหนี้เงินกู้ตามสัญญาแล้ว ย่อมแสดงว่าลูกหนี้ไม่ถือเอาประโยชน์แห่งเงื่อนเวลาในสัญญากู้นั้น เงื่อนเวลาจึงไม่เป็นข้อที่ลูกหนี้จะอ้างว่าเป็นประโยชน์ได้ต่อไป

---

[1]พจน์ ปุษปาคม. *คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วย ยืม ฝากทรัพย์.* กรุงเทพฯ : นิติบรรณาการ 22-24 ซอยแพ่งนรา ถนนอัษฎางค์, 2527, หน้า 53.

สัญญายืมใช้สิ้นเปลืองระงับถ้าผู้ยืมตาย

อย่างไรก็ตาม ถ้าปรากฏว่าผู้ยืมตาย แม้ว่าการยืมใช้สิ้นเปลืองจะยังไม่ครบกำหนดเวลาก็ดี ผู้ให้ยืมสามารถเรียกให้ผู้จัดการมรดกหรือทายาทผู้รับมรดกหรือทายาทผู้รับมรดกคืนได้ทันที ไม่ต้องรอจนถึงกำหนด

คำพิพากษาฎีกาที่ 1413/2479 ในการยืมเงินอันมีกำหนดเวลาไว้ ถ้าลูกหนี้ตายก่อนกำหนด เจ้าหนี้มีสิทธิฟ้องเรียกเงินนั้นจากผู้รับมรดกหรือผู้จัดการมรดกได้ทีเดียวไม่ต้องรอจนถึงกำหนด

2. ในสัญญาไม่มีกำหนดเวลาให้คืนทรัพย์สินไว้

ถ้าสัญญายืมใช้สิ้นเปลืองไม่มีกำหนดเวลาให้คืนทรัพย์สินกันไว้ ดังนั้น ถ้าผู้ให้ยืมประสงค์จะบอกเลิกสัญญาเรียกทรัพย์คืน ก็ต้องปฏิบัติตามมาตรา 652 ซึ่งบัญญัติว่า *"ถ้าในสัญญาไม่มีกำหนดเวลาให้คืนทรัพย์สินซึ่งยืมไป ผู้ให้ยืมจะบอกกล่าวแก่ผู้ยืมให้คืนทรัพย์สินภายในเวลาอันควร ซึ่งกำหนดให้ในคำบอกกล่าวนั้นก็ได้"*

กรณีมาตรา 652 นี้ มีความเห็นของนักกฎหมายแบ่งออกเป็น 2 ฝ่ายด้วยกัน คือ

ฝ่ายที่ 1 เห็นว่า มาตรา 652 นี้เป็นบทบัญญัติพิเศษที่กำหนดวิธีการบอกเลิกสัญญายืมใช้สิ้นเปลืองที่ไม่มีกำหนดเวลาให้คืนทรัพย์สิน ผู้ให้ยืมมีสิทธิจะบอกเลิกสัญญายืมเมื่อใดก็ได้ แต่การใช้สิทธิบอกเลิกสัญญาผู้ให้ยืมจะต้องบอกกล่าวล่วงหน้าให้ผู้ยืมจัดการส่งคืนทรัพย์สินที่ยืมภายในเวลาอันสมควร โดยกำหนดเวลาในการส่งคืนทรัพย์สินไว้ในคำบอกกล่าวนั้นด้วย เมื่อถึงกำหนดเวลาตามคำบอกกล่าวแล้ว ถ้าผู้ยืมยังไม่ส่งคืนทรัพย์สินที่ยืม ผู้ให้ย่อมมีสิทธิฟ้องร้องเรียกให้ผู้ยืมส่งคืน หรือเรียกเอาราคาทรัพย์สินที่ยืมรวมทั้งค่าเสียหายที่ผู้ให้ยืมได้รับเนื่องจากการที่ผู้ยืมไม่ส่งทรัพย์สินที่ยืมตามกำหนดเวลาที่แจ้งในคำบอกกล่าวนั้น จะนำบทบัญญัติเรื่องการเรียกให้ชำระหนี้โดยพลัน ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 203 อันเป็นหลักทั่วไปในเรื่องการไม่ชำระหนี้มาใช้ไม่ได้ เพราะมีมาตรา 652 บัญญัติไว้เป็นพิเศษแล้ว เป็นการยกเว้นหลักทั่วไปของมาตรา 203 แล้ว[1] ที่กฎหมายบัญญัติให้บอกกล่าวให้ผู้ยืมทราบล่วงหน้าเสียก่อนก็เพื่อให้ผู้ยืมมีเวลาจัดหาทรัพย์สินที่มีปริมาณ ประเภท และชนิดเดียวกันมาคืนให้แก่ผู้ยืมได้ทัน ซึ่งต่างกับยืมใช้คงรูปที่ผู้ยืมสามารถส่งคืนได้ทันที เพราะการใช้สอยทรัพย์สินตัวทรัพย์มิได้ถูกทำลายไปแต่อย่างใด

---

[1] มาโนช สุทธิวาทนฤพุฒิ. เรื่องเดิม, หน้า 27-28.

ความเห็นของฝ่ายที่ 2 เห็นว่า แท้จริงในกรณีที่มิได้กำหนดเวลาชำระหนี้นั้นได้มีมาตรา 203 บัญญัติไว้แล้ว โดยกล่าวว่า

"ถ้าเวลาอันจะพึงชำระหนี้นั้นมิได้กำหนดลงไว้ ฤๅจะอนุมานจากพฤติการณ์ทั้งปวงก็ไม่ได้ไซร้ ท่านว่าเจ้าหนี้ย่อมจะเรียกให้ชำระหนี้ได้โดยพลัน และฝ่ายลูกหนี้ก็ย่อมจะชำระหนี้ของตนได้โดยพลันดุจกัน"

ดังนั้น ผู้ให้ยืมจึงมีสิทธิที่จะเรียกให้ผู้ยืมส่งคืนโดยพลันได้ การที่มีมาตรา 652 บัญญัติถึงระเบียบการเรียกร้องโดยมีการเตือนก่อนนั้นหาใช่บทบังคับไม่ เพราะมาตรา 652 ได้บัญญัติว่า *"...ผู้ให้ยืมจะบอกกล่าวแก่ผู้ยืมให้คืนทรัพย์สินภายในเวลาอันควร ซึ่งกำหนดให้ในคำบอกกล่าวก็ได้"* ซึ่งมีคำว่า...ก็ได้ อยู่ในประโยค จึงเห็นว่ามาตรา 652 นี้ ไม่ใช่บทบังคับเด็ดขาด สามารถเลือกปฏิบัติได้

คำพิพากษาฎีกาที่ 1962/2525 เอกสารหลักฐานการยืมเงินที่จำเลยทำให้โจทก์ไว้ไม่ได้ระบุเวลาชำระหนี้ ต้องถือว่าเป็นหนี้ที่ไม่กำหนดเวลาชำระหนี้ โจทก์ย่อมมีสิทธิเรียกให้จำเลยชำระหนี้เมื่อใดก็ได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 203 วรรคแรก การที่จำเลยให้การต่อสู้และขอนำพยานบุคคลมาสืบว่าได้มีข้อตกลงให้จำเลยผ่อนชำระหนี้เป็นงวด ๆ และหนี้ยังไม่ถึงกำหนดชำระ เป็นการสืบเพิ่มเติมข้อความในเอกสารดังกล่าวต้องห้ามตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 94 (ข)

ผลของการที่ผู้ยืมไม่ส่งคืนทรัพย์สินตามกำหนด

หากผู้ยืมไม่ส่งคืนทรัพย์สินอันเป็นประเภท ชนิด และปริมาณเดียวกันกับที่ผู้ยืมได้รับมา ผู้ให้ยืมย่อมมีสิทธิฟ้องร้องต่อศาล คือฟ้องขอให้ศาลบังคับผู้ยืมให้ส่งคืนทรัพย์สินอันเป็นประเภท ชนิด และปริมาณเดียวกับที่ยืมมา หรือมิฉะนั้นก็ให้ผู้ยืมชำระเงินเท่ากับราคาแห่งทรัพย์สินที่ยืมมา โดยคิดราคาในเวลาที่ถูกบังคับให้ส่งคืน

อายุความ การใช้สิทธิเรียกร้องของผู้ให้ยืมเพื่อเรียกทรัพย์สินตามสัญญายืมใช้สิ้นเปลืองคืนจากผู้ยืม หรือเรียกราคาทรัพย์สินนั้น และค่าสินไหมทดแทนความเสียหายจากการที่ผู้ให้ยืมไม่สามารถใช้ทรัพย์สินนั้นได้ตามที่กำหนดไว้นั้น กฎหมายไม่ได้กำหนดอายุความไว้เป็นพิเศษเหมือนยืมใช้คงรูป ฉะนั้นจึงถืออายุความตามบทบัญญัติทั่วไป คือ 10 ปี ตามมาตรา 164 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

บทที่ 3
การกู้ยืมเงิน

การกู้ยืมเงินเป็นสัญญายืมใช้สิ้นเปลืองชนิดหนึ่ง ตามมาตรา 650 แต่วัตถุแห่งสัญญายืมจำกัดแต่เพียงเงินตราเท่านั้น ดังนั้น สัญญากู้ยืมเงินจึงหมายถึงสัญญาซึ่งผู้ให้กู้ยืมโอนกรรมสิทธิ์เงินตราเป็นปริมาณที่ตกลงกันให้แก่ผู้ยืม และผู้กู้จะคืนเงินเท่ากับจำนวนที่กู้ไปหรือมากกว่าถ้ามีค่าตอบแทนให้กับผู้ให้ยืม และสัญญากู้ยืมย่อมบริบูรณ์ต่อเมื่อส่งมอบทรัพย์สินที่ยืม

คำว่าเงินหรือเงินตรา ในที่นี้คืออะไร เงินตรานั้นหมายถึง สิ่งที่รัฐบาลรับรองให้มีอำนาจชำระหนี้ได้ตามกฎหมาย อันได้แก่ ธนบัตรหรือเหรียญกษาปณ์ที่รัฐบาลประกาศให้ใช้ และกำหนดค่าหรือราคาไว้ใช้ชำระหนี้กันได้ตามกฎหมาย[1] ธนบัตรฉบับราคา 500 บาท, 100 บาท, 50 บาท, 20 บาท, 10 บาท เหรียญกษาปณ์ราคา 5 บาท, 1 บาท, 50 สตางค์, 25 สตางค์ เป็นต้น

เงินตราเป็นสิ่งที่ใช้กันแพร่หลายในหมู่ประชาชน และสภาวะเศรษฐกิจของประชาชนย่อมผลักดันให้มีการกู้ยืมกันอยู่เสมอ และประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มีบทบัญญัติที่เกี่ยวกับการกู้ยืมไว้โดยเฉพาะ เพิ่มเติมจากเรื่องยืมใช้สิ้นเปลืองอีกต่างหากคือ มาตรา 653 ถึง มาตรา 656

ส่วนที่ 1
ความบริบูรณ์ของสัญญากู้ยืมเงิน

การกู้ยืมเงินเป็นสัญญายืมใช้สิ้นเปลืองชนิดหนึ่ง ย่อมบริบูรณ์ต่อเมื่อส่งมอบเงินตราให้แก่ผู้ยืม การส่งมอบเงินนี้กระทำได้ทั้งโดยตรง หรือโดยปริยายก็ได้ ให้เงินนั้นอยู่ในเงื้อมมือของผู้กู้ ดังนั้น ตราบใดที่ยังไม่ได้ส่งมอบและรับเงินที่กู้ยืมกัน ตราบนั้นสัญญากู้ยืมยังไม่เกิดขึ้น คู่สัญญาก็ไม่อาจบังคับกันได้ตามกฎหมาย เพราะว่าสิทธิและหน้าที่ของสัญญายังไม่เกิด แม้ว่าจะได้ทำสัญญาลงนามกันแล้วก็ตาม

---

[1] มาโนช สุทธิวาทนฤพุฒิ. เรื่องเดิม, หน้า 47.

การส่งมอบนั้นอาจทำโดย

1. **การส่งมอบโดยตรง** ได้แก่การหยิบยื่นเงินตราให้แก่ผู้ยืมโดยตรง ซึ่งเงินที่ส่งมอบได้แก่ ธนบัตร หรือเหรียญกษาปณ์ที่ชำระหนี้กันได้ตามกฎหมาย จะมากหรือน้อยก็แล้วแต่จำนวนเงินที่กู้กัน

การส่งมอบเงินให้แก่ผู้ยืมโดยตรงนี้ไม่จำต้องมอบกันในวันทำสัญญาก็ได้ หากว่าผู้ยืมรับว่าผู้ให้ยืมได้ส่งมอบให้แล้ว แม้ว่าจะรับไปภายหลังจากการทำสัญญา ก็ต้องถือว่าผู้ยืมได้รับเงินไปแล้ว สัญญากู้ยืมบริบูรณ์

คำพิพากษาฎีกาที่ 1394/2479 การกู้เงินกันนั้นหาจำต้องส่งมอบกันในขณะกู้ไม่จะส่งมอบกันเมื่อใดก็ได้

2. **การส่งมอบโดยปริยาย** ได้แก่ การกระทำที่มีผลทำให้ผู้ยืมได้ถือเอาประโยชน์จากใช้จำนวนเงินนั้นแล้ว โดยไม่ได้มีการหยิบเงินตราที่ยืมให้แก่กันเหมือนการส่งมอบโดยตรง

กรณีที่ถือว่าเป็นการส่งมอบโดยปริยายแล้ว

2.1 ผู้กู้นำเอาหนี้เดิมมาแปลงเป็นหนี้กู้ยืมเงินเพื่อชำระหนี้เดิม ทำให้หนี้เดิมระงับไปคู่สัญญาผูกพันกันใหม่ตามสัญญากู้ยืม หลักมีอยู่ว่า ต้องมีหนี้อยู่แล้วตามกฎหมายสามารถบังคับได้หรือมีความผูกพันที่จะต้องชำระก็ถือว่าเป็นการส่งมอบแล้วแต่ถ้าหนี้เดิมนั้นไม่ชอบด้วยกฎหมายไม่สามารถบังคับกันได้แล้วก็ไม่มีผลเป็นการแปลงหนี้ใหม่สัญญากู้จึงบังคับไม่ได้เพราะถือว่าไม่มีการส่งมอบ[1]

ตัวอย่างคำพิพากษาฎีกาที่ถือว่าเป็นการส่งมอบแล้ว โดยนำเอาหนี้เดิมมาแปลง เป็นหนี้เงินกู้

คำพิพากษาฎีกาที่ 128/2481 ซื้อของแล้วชำระราคาไม่หมด จึงทำเป็นหนังสือกู้ให้ผู้ขายไว้ ดังนี้ เป็นการแปลงหนี้ใหม่ อายุความฟ้องร้องตามสัญญากู้นั้นมีกำหนด 10 ปี

คำพิพากษาฎีกาที่ 862/2486 ซื้อเชื่อโคต่อกัน แล้วมาทำเป็นสัญญากู้ ถือว่าเป็นการแปลงหนี้ใหม่

---

[1]พจน์ ปุษปาคม. เรื่องเดิม, หน้า 70-87

คำพิพากษาฎีกาที่ 1374/2505 โจทก์จำเลยคิดบัญชีหนี้เดิมกัน แล้วจำเลยทำสัญญากู้เงินให้โจทก์ไว้แทนการจ่ายเงินที่เป็นหนี้กัน เช่นนี้ ถือได้ว่ามีการส่งมอบเงินที่กู้ยืมกัน เป็นการบริบูรณ์ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 650 แล้ว

คำพิพากษาฎีกาที่ 1772/2506 โจทก์จำเลยต่างเป็นเจ้าหนี้บุคคลหนึ่งซึ่งเป็นลูกหนี้คนเดียวกัน การที่จำเลยสัญญาจะใช้เงินแทนลูกหนี้ เพื่อให้โจทก์เลิกคัดค้านการที่จำเลยจะเอาทรัพย์ของลูกหนี้ ย่อมเป็นสัญญาต่างตอบแทน และความตกลง หรือสัญญาเช่นนี้ไม่ขัดต่อกฎหมายหรือความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน จึงเป็นสัญญาที่มีผลสมบูรณ์ผูกพันต่อกันตามกฎหมาย เมื่อจำเลยไม่มีเงินใช้ให้โจทก์ตามสัญญา จำเลยจึงทำหนังสือกู้ให้โจทก์ไว้ ก็เป็นการแปลงหนี้เดิมมาเป็นหนี้กู้ยืมเงิน ซึ่งมีผลสมบูรณ์และบริบูรณ์ตามกฎหมายและผูกพันกันตามสัญญากู้นี้

คำพิพากษาฎีกาที่ 878/2518 บิดาชายตกลงให้สินสอดแก่มารดาหญิง แต่ไม่มีเงิน จึงทำสัญญากู้ให้หญิงไว้ บิดาชายต้องผูกพันตามสัญญากู้อันมีมูลหนี้และได้แปลงหนี้ใหม่ ต่อมาหญิงชายละเลยไม่จดทะเบียนสมรส ชายเรียกสินสอดคืนไม่ได้

คำพิพากษาฎีกาที่ 2237/2519 จำเลยสู่ขอบุตรสาวโจทก์ให้สมรสกับบุตรชายของจำเลย โดยไม่คำนึงถึงการจดทะเบียน ค่าสินสอดชำระให้ในวันแต่งงานบางส่วนที่ขาดอยู่นั้นได้ทำสัญญากู้ให้โจทก์ไว้ บุตรโจทก์จำเลยอยู่กินด้วยกัน 1 ปี แล้วได้เลิกร้างกันไป แม้เงินที่ลงไว้ในสัญญากู้จะไม่ใช่สินสอด ตามความหมายของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1436 แต่จำเลยได้ตกลงให้เงินตอบแทนแก่โจทก์ ในการที่บุตรสาวของโจทก์จะแต่งงานอยู่กินกับบุตรชายของจำเลยโดยทำสัญญากู้ให้ไว้ จำเลยต้องชำระเงินตามสัญญากู้

คำพิพากษาฎีกาที่ 4476/2529 จำเลยกู้ยืมเงินโจทก์เพื่อนำไปซื้อขายหลักทรัพย์ จำเลยเป็นหนี้โจทก์ 3,500,000 บาท จึงได้ทำสัญญากู้ยืมเงิน การทำสัญญากู้ยืมเงินระหว่างโจทก์จำเลยเป็นการแปลงหนี้ใหม่อันชอบด้วยกฎหมาย จึงบังคับตามสัญญากู้ยืมเงินได้

คำพิพากษาฎีกาที่ 1234/2531 เดิม อ. และ พ. เป็นหนี้โจทก์ตามเช็คและสัญญากู้ยืมเงิน การที่จำเลยทั้งสองยอมรับผิดในหนี้ดังกล่าวโดยทำเป็นสัญญากู้ยืมเงินกับโจทย์ เป็นการแปลงหนี้ใหม่ด้วยการเปลี่ยนตัวลูกหนี้ จำเลยทั้งสองต้องผูกพันรับผิดตามสัญญากู้ยืมต่อโจทก์ จะอ้างว่าจำเลยทั้งสองไม่ได้รับเงินไปตามสัญญากู้เพื่อปฏิเสธไม่ยอมรับผิดตามสัญญาไม่ได้

ตัวอย่างคำพิพากษาฎีกาเรื่องเดิมไม่มีหนี้ต่อกัน หนี้เดิมไม่ชอบด้วยกฎหมาย เป็นหนี้ในศีลธรรม ไม่สามารถบังคับกันได้ ไม่มีผลเป็นการแปลงหนี้ใหม่ สัญญากู้ยืมเงินจึงบังคับไม่ได้ เพราะถือว่าไม่มีการส่งมอบ การกู้ยืมเงินไม่สมบูรณ์

คำพิพากษาฎีกาที่ 1852/2506 จำเลยขอหมั้นน้องสาวโจทก์เพื่อให้แต่งงานกับบุตรจำเลย แต่จำเลยไม่มีเงินจึงทำสัญญากู้ให้โจทก์ยึดถือไว้ และโจทก์จำเลยตกลงกันไว้ ถ้าจำเลยปลูกเรือนหอโจทก์จะลดเงินกู้ให้บ้างตามราคาของเรือนหอ ต่อมาจำเลยไม่ปลูกเรือนหอและบุตรจำเลยไม่ยอมแต่งงานกับน้องสาวโจทก์ โจทก์จึงฟ้องเรียกเงินตามสัญญากู้ สัญญากู้ดังกล่าวนี้เป็นเพียงสัญญาจะให้ทรัพย์สินเป็นของหมั้นกันในวันข้างหน้า ยังไม่ได้มีการมอบทรัพย์สินให้แก่กันอย่างแท้จริง เจตนาอันแท้จริงของคู่สัญญาก็มิได้มุ่งต่อการให้สัญญากู้ตกเป็นของอีกฝ่ายหนึ่งในสภาพของหมั้น และไม่มีความประสงค์ให้ตกเป็นสิทธิแก่หญิงเมื่อสมรสแล้ว ในกรณีเช่นนี้ถือไม่ได้ว่ามีการให้ของหมั้นกันตามกฎหมาย โจทก์จะฟ้องเรียกเงินตามสัญญากู้ในฐานะเป็นของหมั้นมิได้ ทั้งสัญญากู้รายนี้ก็ไม่มีมูลหนี้เดิมอันจะมีผลทำให้โจทก์มีสิทธิเรียกร้องให้จำเลยชำระหนี้ตามสัญญาได้ด้วย

คำพิพากษาฎีกาที่ 3254/2524 โจทก์เป็นหนี้อาจำเลย โจทก์จ่ายเงินให้อาจำเลย 20,000 บาท และให้จำเลยทำสัญญาว่าจะผ่อนคืนให้โจทก์เดือนละ 300 บาท จำเลยทำสัญญากู้ให้โจทก์ก็เพื่อให้โจทก์ยอมชำระหนี้แก่อาจำเลย โดยจำเลยไม่ได้รับเงินหรือมีมูลหนี้ที่จะต้องชำระให้โจทก์ตามสัญญากู้ สัญญากู้จึงไม่สมบูรณ์

2.3 ส่งมอบเงินตราให้กับตัวแทนของผู้กู้หรือบุคคลที่ผู้กู้ยอมให้รับเงิน ถือว่ามีการส่งมอบเงินให้กับผู้กู้แม้ว่าตัวแทนนั้นจะไม่นำไปมอบให้ผู้กู้ก็ตาม แต่ถ้าตัวแทนของผู้กู้นั้นเป็นตัวแทนของผู้ให้กู้อยู่ด้วยและรับเงินไปแต่ยังไม่ส่งมอบให้กับผู้กู้ จะถือว่าผู้ให้กู้ส่งมอบเงินแล้วไม่ได้

คำพิพากษาฎีกาที่ 249-250/2476 จำเลยกู้เงินเขาเพื่อเอาเข้าหุ้นส่วนซื้อโรงน้ำแข็ง และยอมให้ผู้ให้กู้จ่ายเงินนั้นเข้าในหุ้นส่วน ตามที่ตกลงกันไว้ ผู้ให้กู้จึงจ่ายเงินนั้นให้ผู้ขายโรงทำน้ำแข็งไป ดังนี้ เท่ากับจำเลยได้รับเงินไปตามสัญญากู้แล้ว

คำพิพากษาฎีกาที่ 2323/2514 ผู้กู้ทำหนังสือมอบอำนาจให้บุคคลอื่นรับเงินกู้จากผู้ให้ผู้กู้ ถือว่าผู้รับมอบอำนาจเป็นตัวแทนของผู้กู้ ผู้กู้ต้องรับผิดในผลแห่งการกระทำของตัวแทนของตน ซึ่งกระทำไปภายในขอบอำนาจ การที่ตัวแทนของผู้กู้ได้รับเงินจากผู้ให้กู้แล้ว แต่มิได้นำไปให้ผู้กู้ หาทำให้สัญญากู้ไม่สมบูณณ์ไม่ ผู้ให้กู้ย่อมมีสิทธิฟ้องเรียกเงินกู้จากผู้กู้ได้

คำพิพากษาฎีกาที่ 645/2515 การเป็นตัวแทน จะต้องมีการแต่งตั้งจากตัวการโดยแสดงออกชัดหรือโดยปริยายให้มีอำนาจทำการแทนตัวการ และตัวแทนตกลงที่จะทำการเช่นว่านั้น

จำเลยมีหนังสือขอกู้เงินโจทก์ และทำหนังสือมอบอำนาจให้ผู้มีชื่อเป็นตัวแทนมารับเงินจากโจทก์ ผู้มีชื่อนั้นได้รับเงินกู้จากโจทก์แล้ว แต่มิได้นำไปมอบให้แก่จำเลย แม้ผู้มีชื่อนั้นจะรับรองต่อโจทก์ว่าจะนำเงินกู้ไปจำหน่ายแก่จำเลยก็ดี และจะจัดให้ผู้ค้ำประกันลงชื่อในสัญญากู้สัญญาค้ำประกันก็ดี ก็มิใช่เป็นเรื่องโจทก์มอบอำนาจให้ไปจัดการ ผู้มีชื่อนั้นจึงหาใช่เป็นตัวแทนของโจทก์ไม่

การกู้เงินของจำเลยจากโจทก์ มีหลักฐานเป็นหนังสือลงลายมือชื่อจำเลยผู้กู้ยืม และตัวแทนซึ่งจำเลยมอบอำนาจให้มารับเงินกู้จากโจทก์ ก็ได้รับเงินไปแล้ว ดังนี้ จำเลยซึ่งเป็นตัวการย่อมต้องรับผิดในผลแห่งการกระทำของตัวแทน ซึ่งกระทำไปภายในขอบอำนาจ แม้ตัวแทนจะมิได้นำเงินกู้ไปมอบแก่จำเลย โจทก์ก็ฟ้องร้องเรียกเงินกู้จากจำเลยได้

คำพิพากษาฎีกาที่ 1815/2516 โจทก์เป็นข้าราชการครูและสมาชิกของสหกรณ์จำเลย ได้ยื่นคำขอกู้เงิน 6,500 บาท โดยมอบอำนาจให้ ว.ศึกษาธิการอำเภอ ซึ่งเป็นกรรมการคนหนึ่งของจำเลยเป็นผู้รับเงินแทน ในหนังสือมอบอำนาจนั้นระบุด้วยว่า เมื่อรับเงินกู้จากผู้รับมอบอำนาจแล้ว จะลงลายมือชื่อในหนังสือกู้และให้ผู้ค้ำประกันตามแบบของสหกรณ์ให้เสร็จไป ยอมให้กู้เพียง 6,300 บาท และมอบเงินให้ ว. รับไป โดย ว. ทำคำรับรองให้ไว้ว่าจะนำเงินนี้ไปจ่ายให้ผู้กู้ และเมื่อจ่ายเงินจะได้จัดให้ผู้กู้และผู้ค้ำประกันลงลายมือชื่อในหนังสือกู้และหนังสือค้ำประกันต่อหน้าว ว. และ ว จะลงลายมือชื่อเป็นพยานด้วย และจะส่งหนังสือกู้และค้ำประกันต่อโดยเร็วที่สุด ดังนี้ ว. ซึ่งเป็นกรรมการของจำเลยจึงมีฐานะเป็นตัวแทนของจำเลยอยู่ด้วย เมื่อ ว. ยังไม่ได้มอบเงินให้โจทก์ จะถือว่าจำเลยได้มอบเงินที่ยืมให้โจทก์แล้วยังไม่ได้ ทั้งตามหนังสือมอบอำนาจและคำรับรองของ ว. ก็มีข้อความแสดงอยู่ว่าการกู้ยืมเงินระหว่างโจทก์จำเลยอันมุ่งจะทำกันนั้นจะต้องทำเป็นหนังสือ เมื่อกรณีเป็นที่สงสัย ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 366 วรรคท้าย ให้ถือว่ามิได้มีสัญญาต่อกันจนกว่าจะได้ทำหนังสือการกู้ยืมเงินระหว่างโจทก์จำเลย จึงยังไม่สมบูรณ์

2.4 ผู้กู้ได้รับประโยชน์อย่างอื่นแทนเงินกู้

คำพิพากษาฎีกาที่ 335/2495 บิดามีความประสงค์จะโอนปืนให้แก่บุตรแต่บุตรเป็นคนต่างด้าวทางอำเภอไม่ยอมโอนปืนให้ บิดาจึงโอนปืนให้บุตรเขยซึ่งเป็นคนไทยแล้วให้บุตรเขยทำ

สัญญากู้เงินบุตร 2,000 บาท เป็นราคาปืนที่บุตรควรจะได้ แล้วบิดาได้โอนปืนให้บุตรเขยเด็ดขาด ใบอนุญาตก็เป็นชื่อบุตรเขย ดังนี้ บุตรเขยต้องรับผิดชอบใช้เงิน 2,000 บาท ให้แก่บุตร ฉะนั้น บุตรจึงมีอำนาจฟ้องเรียกเงินจำนวนนี้พร้อมทั้งดอกเบี้ยตามสัญญากู้จากบุตรเขยได้

คำพิพากษาฎีกาที่ 4252/2528 จำเลยทำสัญญากู้ยืมไว้แก่โจทก์แทนการวางมัดจำเป็นเงินสดตามสัญญาจะซื้อขายที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง สัญญากู้ยืมจึงมีมูลหนี้มาจากการที่จำเลยมีหนี้จะต้องวางมัดจำตามสัญญาจะซื้อขายที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง เมื่อจำเลยผิดสัญญาจะซื้อขาย ซึ่งโจทก์มีสิทธิริบเงินมัดจำ โจทก์ย่อมมีสิทธิฟ้องบังคับตามสัญญากู้ยืมได้ เพราะมีมูลหนี้ต่อกัน และกรณีเช่นนี้ถือได้ว่ามีการส่งมอบเงินให้ผู้กู้แล้ว

2.5 กรณีที่ผู้กู้ทำสัญญากู้เป็นหลักประกัน ในการที่ผู้กู้จะทำตามข้อตกลงระหว่างผู้กู้กับผู้ให้กู้ ถ้าทำไม่ได้จะคืนเงินที่รับไปจากผู้ให้กู้ เมื่อผู้กู้ไม่อาจปฏิบัติตามข้อตกลงนั้น ผู้ให้กู้ย่อมนำสัญญาที่มีมาฟ้องบังคับได้เนื่องจากมีมูลหนี้ต่อกัน ถือว่าเป็นการส่งมอบแล้ว สัญญากู้บริบูรณ์ แต่ถ้าได้ทำตามข้อตกลงตามสัญญานั้นแล้วหรือผู้กู้ได้ปฏิบัติตามข้อตกลงนั้นแล้ว ผู้ให้กู้จะนำสัญญามาฟ้องร้องไม่ได้

คำพิพากษาฎีกาที่ 548/2517 โจทก์ฟ้องขอให้จำเลยชำระเงินที่กู้ยืมไป จำเลยให้การถึงมูลเหตุที่มาของการทำสัญญากู้ว่า บุตรจำเลยไปสู่ขอบุตรสาวโจทก์เป็นภรรยา โจทก์เรียกเงินตกทอดและเงินค่าเลี้ยงดูแขกในวันสมรสจากจำเลย ซึ่งจำเลยตกลง เช่นนี้ ข้อตกลงของจำเลยดังกล่าวเป็นสัญญาอย่างหนึ่ง ส่วนที่โจทก์ให้จำเลยทำเป็นสัญญากู้ให้ไว้แก่โจทก์นั้นก็เพราะโจทก์ไม่ไว้ใจ เกรงว่าจำเลยจะปฏิบัติตามสัญญาไม่ได้ สัญญากู้จึงเป็นแต่เพียงหลักประกันเพื่อให้จำเลยปฏิบัติตามสัญญาเท่านั้น หาใช่เป็นการแปลงหนี้ใหม่ไม่ และเมื่อจำเลยให้การไว้ด้วยว่าจำเลยมิได้กู้เงินและรับเงินตามฟ้องไปจากโจทก์ และว่าได้ชำระเงินค่าตกทอดและค่าเลี้ยงแขกให้โจทก์ไปครบถ้วนแล้ว ซึ่งถ้าเป็นจริงดังจำเลยต่อสู้ จำเลยก็ไม่ต้องรับผิดตามฟ้อง จำเลยจึงนำพยานบุคคลมาสืบได้ตามข้อต่อสู้ ไม่ต้องห้ามตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 94

คำพิพากษาฎีกาที่ 1557/2524 ทำสัญญากู้เป็นประกันว่าถ้าบุตรโจทก์ไม่ได้ไปทำงานยังต่างประเทศที่จำเลยชักนำ จำเลยจะคืนเงินที่โจทก์เสียไปแก่โจทก์ เมื่อบุตรโจทก์ไม่ได้ทำงานตามสัญญา จำเลยต้องคืนเงินแก่โจทก์ เป็นเรื่องมีมูลหนี้ต่อกันตามสัญญากู้ ไม่จำต้องรับเงินไปตามสัญญา

คำพิพากษาฎีกาที่ 142/2525 หนังสือสัญญากู้มีข้อความว่า จำเลยได้รับเงินกู้ไปเสร็จแล้วในวันทำสัญญา จำเลยให้การต่อสู้ว่ามิได้รับเงินกู้ เพราะโจทก์ซึ่งเป็นบิดาของภริยาจำเลยได้ตกลงกันว่า โจทก์จะจัดการฌาปนกิจศพภริยาจำเลย และจะนำเงินซึ่งมีผู้มาช่วยงานศพมาใช้คืนโจทก์ โจทก์จึงให้จำเลยทำสัญญากู้ไว้เพื่อป้องกันมิให้จำเลยอ้างสิทธิในเงินที่มีผู้มาช่วยและโจทก์ได้รับเงินที่มีผู้มาช่วยงานศพไปแล้ว ดังนี้ ถ้าข้อเท็จจริงเป็นดังที่จำเลยต่อสู้ มูลหนี้ระหว่างโจทก์จำเลยก็ไม่เกิดขึ้น สัญญากู้ที่ทำกันระหว่างโจทก์และจำเลยย่อมไม่สมบูรณ์ ไม่มีผลบังคับ เท่ากับเป็นการนำสืบว่าสัญญาหรือหนี้ที่ระบุไว้ในเอกสารไม่สมบูรณ์ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 94 วรรค 2 จำเลยจึงมีสิทธินำสืบตามข้อต่อสู้ได้

คำพิพากษาฎีกาที่ 4951/2528 จำเลยเช่าซื้อโทรทัศน์จากบุคคลอื่น โจทก์ค้ำประกัน หลังค้ำประกันเพียง 3 ชั่วโมง โจทก์ให้จำเลยทำสัญญากู้ให้เพื่อประกันความเสียหายในการค้ำประกัน เมื่อความเสียหายจากการค้ำประกันการเช่าซื้อยังไม่เกิดขึ้นและยังคำนวณไม่ได้ จึงเป็นหนี้ที่ยังไม่แน่นอน ไม่อาจนำมาเป็นมูลหนี้ในสัญญากู้ได้ จำเลยจึงไม่ได้กู้เงิน โจทก์ผู้ค้ำประกันการกู้จึงไม่ต้องรับผิด

ส่วนที่ 2
หลักฐานการกู้ยืมเงิน

มาตรา 653 วรรค 1 *"การกู้ยืมเงินกว่าห้าสิบบาทขึ้นไปนั้น ถ้ามิได้มีหลักฐานแห่งการกู้ยืมเป็นหนังสืออย่างใดอย่างหนึ่งลงลายมือชื่อผู้ยืมเป็นสำคัญ ท่านว่าจะฟ้องร้องให้บังคับคดีหาได้ไม่"* หมายความว่า ถ้าผู้ให้กู้จะฟ้องร้องต่อศาลขอให้ศาลบังคับให้ผู้กู้ชำระหนี้คืน ในกรณีการกู้ยืมกันเกินกว่า 50 บาท ผู้ให้กู้จะต้องมีหลักฐานอย่างใดอย่างหนึ่งเป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้ยืมมาแสดงต่อศาล ถ้าขาดหลักฐานดังกล่าวศาลจะไม่บังคับคดีให้

มาตรา 653 วรรค 1 นี้ใช้บังคับสำหรับการกู้ยืมเงินเกินกว่า 50 บาท ดังนั้น

1. ไม่ใช่การกู้ยืมเงินไม่อยู่ในบังคับของมาตรา 653 วรรค 1
2. กู้ยืมเงินไม่เกิน 50 บาท ไม่อยู่ในบังคับของมาตรา 653 วรรค 1
3. หลักฐานการกู้ยืมเงินเกินกว่า 50 บาท จะต้องทำอย่างไร

1. ไม่ใช่การกู้ยืมเงินไม่อยู่ในบังคับของมาตรา 653 วรรค 1

การที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งส่งมอบเงินตราให้แก่บุคคลอีกคนหนึ่ง แล้วบุคคลผู้ส่งมอบมีสิทธิเรียกคืน หรือบุคคลผู้ที่รับมอบเงินตราไปมีข้อสัญญาผูกพันที่จะต้องส่งคืนเงินตรานั้น มิได้

เป็นเรื่องกู้ยืมเสมอไป ดังนั้น เมื่อจำนวนเงินที่ส่งมอบจะเกินกว่า 50 บาท เมื่อฟ้องบังคับให้ส่งคืนไม่อยู่ในบังคับของมาตรา 653 วรรค 1

1.1 **การเล่นแชร์เปียหวย** การเล่นแชร์เปียหวยเป็นสัญญาชนิดหนึ่ง เกิดจากการตกลงกันของผู้เล่น ไม่มีแบบ ไม่ต้องทำหลักฐานเป็นหนังสือ ไม่ใช่การกู้ยืมเงิน ไม่อยู่ในบังคับของมาตรา 653

คำพิพากษาฎีกาที่ 1631-1634/2508 การเล่นแชร์เปียหวยไม่เป็นการกู้ยืม แม้ไม่มีหลักฐานเป็นหนังสือก็ฟ้องร้องกันได้ การประมูลให้ดอกเบี้ยกัน ถือไม่ได้ว่าเป็นการให้ดอกเบี้ยในการกู้ยืม เป็นลักษณะการประมูลว่าใครจะให้ประโยชน์สูงกว่ากันเท่านั้น มิได้กำหนดอัตราให้เรียกร้องกันได้อย่างใด จึงไม่อยู่ในบังคับแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 654

การเล่นแชร์เปียหวยเกิดขึ้นจากความตกลงกันในระหว่างผู้เล่น จึงเป็นสัญญาชนิดหนึ่ง เมื่อไม่มีกฎหมายห้ามก็ใช้บังคับได้ แม้จะไม่เป็นการกู้ยืม จำเลยก็ไม่มีเหตุที่จะอ้างได้ว่าจำเลยได้ทรัพย์ไปโดยไม่มีมูลที่จะอ้างได้ตามกฎหมาย กรณีไม่ถือเป็นลาภมิควรได้

1.2 **ตัวแทนออกเงินแทนตัวการ** การที่บุคคลที่หนึ่งออกเงินแทนบุคคลที่สองชำระหนี้ให้แก่บุคคลที่สาม โดยที่บุคคลที่สองตกลงว่าจะชดใช้คืนในภายหลัง เป็นลักษณะตัวแทนตัวการ ไม่ใช่กู้ยืมเงิน

คำพิพากษาฎีกาที่ 1080/2501 ออกเงินจ่ายทดรองค่าจ้างให้ทนายความไปแทนตัวความ แม้ตัวความจะต้องใช้เงินนี้คืนแก่ผู้ออกเงิน ก็ไม่ใช่ยืมเงิน ผู้ออกเงินฟ้องเรียกเงินคืนได้โดยไม่ต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือ

คำพิพากษาฎีกาที่ 319/2510 โจทก์ฟ้องเรียกเงินที่โจทก์ชำระหนี้แทนจำเลย เป็นฟ้องในมูลหนี้ตามสัญญาตัวแทน แม้ไม่มีหลักฐานเป็นหนังสือ ก็ฟ้องร้องบังคับคดีได้

1.3 **การให้เงินไปทำทุน** แล้วให้ผู้รับเงินนั้นส่งสินค้ากลับมาขายให้ผู้ออกเงินนั้น ไม่ถือว่าเป็นการกู้ยืมเงิน เมื่อผู้ออกทุนฟ้องเรียกเงินคืน ไม่อยู่ในบังคับของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 653 วรรค 1

คำพิพากษาฎีกาที่ 559/2510 จำเลยรับเงินไปจากโจทก์โดยจำเลยตกลงจะไปซื้อสุกรมาส่งให้โจทก์ ดังนี้ หาใช่จำเลยตกลงจะนำเงินมาใช้คืนให้โจทก์ไม่ จึงไม่ใช่เรื่องกู้ยืมเงินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 653 ไม่ต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือ โจทก์ฟ้องบังคับคดีได้

คำพิพากษาฎีกาที่ 882/2510 การรับเงินไปเป็นทุนหมุนเวียนในการซื้อของเพื่อส่งให้ผู้จ่ายเงินนำไปขายแล้วคิดหักบัญชีกันตามที่ได้ปฏิบัติสืบต่อกันมา ไม่ถือเป็นการกู้ยืม แม้ไม่มีหลักฐานเป็นหนังสือก็ฟ้องร้องให้คืนเงินที่รับไปเกินกว่าราคาของที่จัดซื้อส่งให้ได้

1.4 การฟ้องเรียกเงินตามเช็คหรือตั๋วสัญญาใช้เงิน ซึ่งผู้กู้ได้ออกให้ใช้ล่วงหน้าเพื่อชำระหนี้เงินกู้ยืมที่ไม่ทำหลักฐานการกู้ยืมไว้ เป็นการฟ้องเรียกเงินตามเช็คหรือตามตั๋วสัญญาใช้เงิน ไม่ใช่การฟ้องร้องกู้ยืมเงิน

คำพิพากษาฎีกาที่ 1053/2495 กู้ยืมเงินกันแล้วออกเช็คสั่งจ่ายล่วงหน้าให้แก่ผู้ให้กู้ครั้นถึงกำหนดผู้ให้กู้นำเช็คไปรับเงิน ปรากฏว่าผู้กู้ไม่มีเงินในธนาคาร ผู้ให้กู้จึงมาฟ้องผู้กู้เรียกเงินตามเช็คนั้น ดังนี้ แม้จะเป็นเรื่องกู้ยืมไม่มีหลักฐานเป็นหนังสือก็ตาม แต่ผู้ให้กู้ฟ้องเรียกเงินตามเช็คที่ผู้กู้ทำให้ผู้ให้กู้ไว้ต่างหาก จึงฟ้องบังคับได้ และมีอายุความตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1002

คำพิพากษาฎีกาที่ 592/2510 จำเลยกู้เงินโจทก์แล้วออกตั๋วสัญญาใช้เงินชำระหนี้โจทก์ เมื่อโจทก์ฟ้องเรียกเงินตามตั๋วสัญญาใช้เงิน มิได้ฟ้องตามสัญญากู้ยืมเงิน จึงไม่ต้องมีหลักฐานการกู้ยืมเงินเป็นหนังสือมาแสดง เมื่อจำเลยไม่อาจเถียงได้ว่าตั๋วสัญญาใช้เงินนั้นปราศจากมูลหนี้ จำเลยจึงต้องรับผิดตามตั๋วสัญญาใช้เงินนั้น

1.5 การขอรับชำระหนี้ในคดีล้มละลายตามมูลหนี้ในเช็ค แม้ว่าเช็คนั้นจะออกให้เพื่อชำระหนี้เงินกู้ก็ตาม มิใช่เรื่องขอรับชำระหนี้ในหนี้เงินกู้ยืม แม้ว่าเกินกว่า 50 บาท ไม่อยู่ในบังคับของมาตรา 653 วรรค 1

คำพิพากษาฎีกาที่ 944/2510 คำขอรับชำระหนี้ของเจ้าหนี้อ้างว่าลูกหนี้เป็นหนี้อยู่ 20,000 บาท เป็นค่ายืม โดยจ่ายเช็คไว้ให้มีเช็คเป็นหลักฐาน ดังนี้ แม้เช็คไม่เป็นหลักฐานที่จะใช้บังคับคดีในทางกู้ยืมเงิน แต่เช็คก็เป็นมูลหนี้ประการหนึ่ง ซึ่งคำขอรับชำระหนี้ดังกล่าวเป็นคำขอรับชำระหนี้โดยอาศัยเช็คเป็นมูลหนี้รวมอยู่ด้วย ไม่ใช่เป็นเพียงคำขอรับชำระหนี้โดยอาศัยการกู้ยืมเป็นมูลหนี้อย่างเดียว เจ้าหนี้จึงมีสิทธิที่จะขอรับชำระหนี้ได้

1.6 กรณีเบิกเงินทดรองของผู้ให้ยืมไปใช้เพื่อประโยชน์ของผู้ให้ยืม.

คำพิพากษาฎีกาที่ 1211/2529 ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 640 และมาตรา 650 เป็นกรณีที่ผู้ให้ยืมใช้สอยทรัพย์สินที่ยืมเพื่อประโยชน์ของผู้ยืม หาใช่เพื่อประโยชน์ของผู้ให้ยืมไม่ การยืมเงินทดรองเพื่อให้จำเลยนำไปใช้สอยในกิจการของโจทก์เป็น

ประโยชน์ของผู้ให้ยืมเอง รูปเรื่องจึงปรับเข้าเรื่องยืมไม่ได้ สัญญาระหว่างโจทก์จำเลยจึงผูกพันกันในลักษณะอื่นโดยเฉพาะ ต้องพิจารณาเจตนารมณ์ระหว่างคู่กรณีมุ่งผูกพันกันแค่ไหนอย่างไร การที่จำเลยลงชื่อในใบยืมเงินทดรองได้กระทำไปโดยตำแหน่งหน้าที่ของจำเลยในฐานะพนักงานของโจทก์ในขอบเขตแห่งหน้าที่ของตน ตามระเบียบแบบแผนของโจทก์ที่วางไว้เพื่อใช้ดำเนินงานของโจทก์ โดยมอบให้ จ. ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ของโจทก์ไปดำเนินการต่อไปเพื่อให้งานของโจทก์ดำเนินไปเรียบร้อย แม้จะมีข้อบังคับให้ผู้ยืมต้องนำใบสำคัญคู่จ่ายที่ถูกต้องพร้อมทั้งเงินที่เหลือจ่ายส่งใช้แก่โจทก์ตามกำหนด ก็เป็นเรื่องกำหนดความรับผิดชอบของผู้ยืมไว้เป็นการเฉพาะ เป็นหลักปฏิบัติงานในหน่วยงานของโจทก์ เมื่อจำเลยมิได้อยู่ในฐานะของผู้ยืมตามกฎหมาย แต่เป็นการปฏิบัติตามหน้าที่โดยชอบ จำเลยจึงไม่ต้องรับผิดคืนเงินรายพิพาทแก่โจทก์

1.7 ธนาคารเรียกเงินคืนจากผู้สั่งจ่าย ในกรณีที่ผู้สั่งจ่ายตกลงกับธนาคาร ให้ธนาคารผ่อนผันจ่ายเงินแก่ผู้นำเช็คของผู้สั่งจ่ายมาขึ้นเงินไปก่อน ในขณะที่เงินในบัญชีของผู้สั่งจ่ายมีไม่พอแล้วจะใช้คืนให้ ไม่ใช่การกู้ยืมเงิน

คำพิพากษาฎีกาที่ 1587/2523 การที่จำเลยทำสัญญาเปิดบัญชีเงินฝากกระแสรายวันกับธนาคารโจทก์ โดยมีเงื่อนไขว่า ถ้าธนาคารโจทก์จ่ายเงินตามเช็คให้เกินจำนวนเงินที่มีอยู่ในบัญชีของจำเลยไม่ จำเลยยอมใช้เงินส่วนที่ธนาคารโจทก์จ่ายเกินบัญชีนั้นให้ธนาคารโจทก์พร้อมทั้งดอกเบี้ยในอัตราสูงสุดตามกฎหมายนับแต่วันที่ได้จ่ายเงินเป็นต้นไปนั้น ไม่ใช่เรื่องการกู้ยืมเงินหรือการทำสัญญาบัญชีเดินสะพัดหรือการค้าอย่างอื่นในทำนองเดียวกัน แต่เป็นเรื่องที่ธนาคารโจทก์จ่ายเงินตามคำสั่งของจำเลยผู้ออกเช็คเกินกว่าจำนวนเงินที่จำเลยมีอยู่ในบัญชี ซึ่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 991 มิได้ห้ามธนาคารจ่ายเงิน เมื่อธนาคารโจทก์จ่ายเงินตามเช็คให้จำเลยเกินจำนวนเงินที่มีอยู่ในบัญชี จำเลยจึงมีหน้าที่ต้องคืนเงินที่รับเกินไปให้ธนาคารโจทก์ เมื่อจำเลยไม่คืนเงิน จำเลยก็ตกเป็นผู้ผิดนัด ต้องเสียดอกเบี้ยให้ธนาคารโจทก์ร้อยละเจ็ดครึ่งต่อปีโดยไม่ทบต้น

2. การกู้ยืมเงินไม่เกิน 50 บาท ไม่อยู่ในบังคับมาตรา 653 วรรค 1

การกู้ยืมเงินไม่เกิน 50 บาทนี้ ไม่อยู่ในบังคับของมาตรา 653 วรรค 1 ดังนี้ ผู้ให้กู้ฟ้องร้องบังคับคดีต่อศาลได้โดยไม่ต้องมีพยานเอกสารแสดงก็ได้ สามารถนำสืบพยานบุคคลว่ามีการกู้ยืมเงินกัน

คำพิพากษาฎีกาที่ 222/2473 การกู้ยืมเงินกันเพียง 50 บาท ไม่ต้องหลักฐานเป็นหนังสือก็ฟ้องร้องให้บังคับคดีได้

3. หลักฐานการกู้ยืมเงินเกินกว่า 50 บาท

การกู้ยืมเงินกว่า 50 บาทขึ้นไปนั้น ต้องมีหลักฐานแห่งการกู้ยืมอย่างใดอย่างหนึ่งเป็นหนังสือ ลงลายมือชื่อผู้ยืมเป็นสำคัญ มิฉะนั้นฟ้องร้องให้บังคับคดีไม่ได้

หลักฐานการกู้ยืมต้องมีองค์ประกอบดังนี้

3.1 หลักฐานการกู้ยืมต้องทำเป็นหนังสือ

3.2 หลักฐานนั้นต้องลงลายมือชื่อผู้ยืมเป็นสำคัญ

3.1 หลักฐานการกู้ยืมต้องทำเป็นหนังสือ

3.1.1 หนังสืออะไรบ้างเป็นหลักฐานการกู้ยืม

หนังสือที่เป็นหลักฐานแห่งการกู้ยืมนี้จะเป็นหนังสืออะไรก็ได้ จะเป็นภาษาไทยหรือต่างประเทศก็ได้ ไม่มีกฎหมายกำหนดว่าจะต้องทำอย่างไร อาจปรากฏในรูปแบบของหนังสือสัญญากู้ พินัยกรรม ตั๋วสัญญาใช้เงิน บันทึกของอำเภอ รายงานการแบ่งทรัพย์ของเจ้าพนักงานบังคับคดี รายงานการประชุม จดหมายโต้ตอบกันไม่ว่าฉบับเดียวหรือหลายฉบับ บันทึกประจำวันของพนักงานสอบสวน ทะเบียนหย่า สัญญาค้ำประกันจำนองและระบุให้เป็นหนังสือหลักฐานการกู้ยืมด้วย ทำสัญญาขายฝากอำพรางการกู้ยืมเงิน ต้องถือว่าหนังสือสัญญาขายฝากเป็นหลักฐานการกู้ยืม หรือสัญญาซื้อขายเป็นโมฆะ เพราะไม่จดทะเบียน แต่นิติกรรมนั้นเป็นหลักฐานการกู้ยืมด้วย ดังคำพิพากษาฎีกาดังต่อไปนี้

(1) หนังสือหลักฐานการกู้ยืมทำเป็นภาษาต่างประเทศ

คำพิพากษาฎีกาที่ 65/2507 หนังสือ I.O.U. เป็นหลักฐานการยืมเงินซึ่งลูกหนี้ทำให้เจ้าหนี้เก็บไว้ เมื่อไม่มีหลักฐานแสดงว่าลูกหนี้ได้ชำระหนี้นั้นแล้ว ต้องถือว่าลูกหนี้ยังเป็นหนี้อยู่ตามเอกสารนั้น

(2) พินัยกรรมเป็นหนังสือหลักฐานแห่งการกู้ยืม

คำพิพากษาฎีกาที่ 1318/2479 แม่ผัวทำพินัยกรรมยกทรัพย์ให้บุตรสะใภ้ โดยบุตรสะใภ้ออกเงินใช้หนี้แทนไปและมีเงื่อนไขว่า หากบุตรสะใภ้หย่าขาดกับบุตรของตนก็จะคืนเงินให้ ดังนี้ เมื่อเกิดมีการหย่ากันแล้ว บุตรสะใภ้ย่อมมีอำนาจฟ้องเรียกเงินนั้นได้

เพียงแต่เขียนไว้ในพินัยกรรมแสดงให้เห็นว่าจำเลยได้รับเงินมาจากโจทก์ ก็นับว่าเป็นหลักฐานแห่งการกู้ยืมที่จะฟ้องร้องกันได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

(3) ตั๋วสัญญาใช้เงินตามมาตรา 982,983 เป็นหลักฐานแห่งการกู้ยืม แต่เช็คตามมาตรา 887, 888 ใช้ไม่ได้

คำพิพากษาฎีกาที่ 622/2498 ตั๋วสัญญาใช้เงินซึ่งไม่ได้ระบุเวลาใช้เงินไว้ ผู้ออกตั๋วจะต้องรับผิดตามตั๋วนั้นไม่จำเป็นต้องมีการรับรองหรือทำคำคัดค้านเสียก่อน ก็มีสิทธิฟ้องบังคับตามตั๋วนั้นได้

กู้เงินกัน ผู้กู้ทำตั๋วสัญญาใช้เงินให้ไว้ ผู้ให้กู้จะฟ้องเรียกร้องเงินกู้โดยอาศัยตั๋วสัญญาใช้เงินเป็นพยานหลักฐานเป็นหนังสือก็ได้

คำพิพากษาฎีกาที่ 1594/2503 เช็คไม่เป็นหลักฐานแห่งการกู้ยืม จึงนำสืบว่าเป็นหลักฐานแห่งการกู้ยืมไม่ได้

(4) รายงานของเจ้าพนักงานบังคับคดีเป็นหนังสือหลักฐานแห่งการกู้ยืม

คำพิพากษาฎีกาที่ 865/2493 จำเลยลงชื่อไว้ในรายงานการแบ่งทรัพย์ของเจ้าพนักงานบังคับของศาล รับรองว่าจำเลยได้เอาเงินส่วนได้ของโจทก์ไปใช้ค่าที่ดินที่จำเลยประมูลได้ โจทก์ย่อมฟ้องเรียกเงินของจำเลยได้ หากจะว่าเป็นการกู้ก็ย่อมเป็นหลักฐานเพียงพอตามความประสงค์ของมาตรา 653 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์แล้ว

(5) บันทึกการเปรียบเทียบของอำเภอ บันทึกประจำวันของพนักงานสอบสวน บันทึกหลังทะเบียนหย่า เป็นหนังสือหลักฐานแห่งการกู้ยืม

คำพิพากษาฎีกาที่ 1567/2499 บันทึกการเปรียบเทียบของอำเภอ มีข้อความว่า จำเลยรับว่าได้ยืมเงินโจทก์ไป 800 บาท แต่ได้ใช้แล้วไม่ติดค้าง และได้ลงลายมือชื่อจำเลยไว้ดังนี้ ถือได้ว่าเป็นหลักฐานการกู้ยืมเป็นหนังสือตามมาตรา 653 แล้ว

คำพิพากษาฎีกาที่ 644/2509 บันทึกประจำวันของพนักงานสอบสวนที่มีข้อความชัดแจ้งว่า จำเลยรับรองว่าได้กู้ยืมเงินของโจทก์ไปจำนวนเท่านั้นเท่านี้จริง และจำเลยได้ลงชื่อไว้ท้ายบันทึกนั้นด้วย แม้จะเป็นเรื่องพนักงานสอบสวนเรียกไปไกล่เกลี่ยในทางอาญาก็ตาม ก็ใช้บันทึกนั้นเป็นหลักฐานแห่งการกู้ยืมได้

คำพิพากษาฎีกาที่ 215/2510 จำเลยและภรรยาได้จดทะเบียนหย่ากันที่อำเภอและได้ให้ถ้อยคำในบันทึกหลังทะเบียนการหย่าต่อนายทะเบียนว่า ภรรยาจำเลยได้ยืมเงินจากโจทก์มายังไม่ได้คืน จำเลยและภรรยาได้ลงลายมือชื่อรับรองว่าบันทึกถูกต้อง ดังนี้ บันทึกหลังทะเบียน

หย่าถือเป็นหลักฐานแห่งการกู้ยืมตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 653 โจทก์นำหลักฐานนั้นมาฟ้องเรียกหนี้อันเกิดจากการกู้ยืมได้

(6) จดหมายโต้ตอบกัน ถือว่าเป็นหนังสือหลักฐานแห่งการกู้ยืม

คำพิพากษาฎีกาที่ 248/2509 จำเลยทำหลักฐานเป็นรูปจดหมายให้ไว้แก่โจทก์ขอรับรองและขอบคุณโจทก์สำหรับเงินกู้ที่โจทก์ให้จำเลยกู้ จึงเป็นเพียงหนังสือรับสภาพว่าเป็นเงินที่โจทก์ให้จำเลยยืม อันเป็นหลักฐานแห่งการกู้ยืมตามมาตรา 653 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์อย่างหนึ่งเท่านั้น หาใช่เป็นลักษณะแห่งตราสารการกู้ยืมเงินอันจะพึงต้องปิดอากรแสตมป์ไม่

คำพิพากษาฎีกาที่ 483/2510 จำเลยมีจดหมายถึงโจทก์มีใจความว่า ไม่ต้องการรบกวนโจทก์อีก เก่ายังไม่ใช้จะเอาใหม่อีก จำเลยละอายใจ เพียงเท่านี้ไม่ใช่หลักฐานแห่งการกู้ยืมเป็นหนังสือ เพราะไม่ระบุจำนวนเงิน โจทก์จึงฟ้องเรียกเงินจำนวนนี้ไม่ได้

ต่อมาโจทก์ส่งตร๊าฟท์ไปให้จำเลย จำเลยมีจดหมายตอบว่าได้รับตร๊าฟท์แล้ว และต่อมาจำเลยมีจดหมายอีกสองฉบับถึงโจทก์ยืนยันว่าจะใช้เงินที่ยืมไป จดหมายทั้งหมดประกอบกันเป็นหลักฐานเป็นหนังสือแห่งสัญญากู้ยืม โจทก์จึงฟ้องเรียกเงินจำนวนหลังนี้ได้

(7) รายงานการประชุมถือว่าเป็นหนังสือหลักฐานแห่งการกู้ยืม

คำพิพากษาฎีกาที่ 368/2506 โจทก์เป็นครู ฟ้องเจ้าของโรงเรียนว่ากู้เงินของโจทก์ไปใช้ในกิจการโรงเรียน ขณะที่กู้ไม่ได้ทำหลักฐานไว้ แต่ปรากฏในรายงานการประชุมครูซึ่งกระทำขึ้นภายหลังการกู้ มีข้อความว่าโรงเรียนของจำเลยยังเป็นหนี้โจทก์อยู่ 20,000 บาท เงินที่เหลือจากจ่ายเงินเดือนครูต้องพิจารณาใช้หนี้โจทก์เป็นรายแรก รายงานการประชุมนี้จำเลยผู้เป็นเจ้าของโรงเรียนและประธานการประชุมลงลายมือชื่อของตนไว้ ทั้งไม่ได้ปฏิเสธความแท้จริงของรายงานนั้น จึงใช้ยันจำเลยได้ เมื่อโจทก์มีพยานประกอบแสดงว่าหนี้ 20,000 บาท ตามรายงานการประชุมคือหนี้เงินกู้รายนี้เอง จำเลยก็ต้องรับผิด

รายงานการประชุมไม่ใช่สัญญากู้ยืม เป็นเพียงหลักฐานเป็นหนังสือแสดงว่าได้มีการกู้เงินรายนี้กันเท่านั้น ฉะนั้นแม้ไม่ได้ปิดอากรแสตมป์ตามประมวลรัษฎากร ก็รับฟังเป็นพยานได้

(8) สัญญาค้ำประกันจำนองและระบุให้เป็นหนังสือหลักฐานแห่งการกู้ยืมด้วย เช่น

คำพิพากษาฎีกาที่ 868/2506 การที่ผู้กู้เป็นผู้เขียนสัญญาค้ำประกันที่ผู้ค้ำประกันทำให้ไว้แก่ผู้ให้กู้ มีข้อความแสดงว่าผู้กู้เป็นผู้กู้เงินของผู้ให้กู้ไป และผู้กู้ได้ลงลายมือชื่อไว้ในช่องผู้เขียนด้วยนั้น ถือได้ว่าเป็นหลักฐานแห่งการกู้ยืมตามความหมายของมาตรา 653 แล้ว

คำพิพากษาฎีกาที่ 2274/2531 หนังสือสัญญาจำนองมีข้อความระบุว่าให้ถือสัญญาจำนองเป็นหลักฐานแห่งการกู้ยืมเงินจำนวน 300,000 บาท แม้ต่อมาสัญญาจำนองจะถูกเพิกถอนก็ไม่กระทบกระเทือนถึงข้อความที่ระบุไว้เกี่ยวกับการกู้ยืมเงิน ถือได้ว่าการกู้ยืมมีหลักฐานเป็นหนังสือ เจ้าหนี้มีสิทธิขอรับชำระหนี้ได้ตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ. 2483 มาตรา 92

(9) ทำสัญญาขายฝากอำพรางการกู้ยืม ต้องถือว่าหนังสือสัญญาขายฝากเป็นหลักฐานแห่งการกู้ยืม

คำพิพากษาฎีกาที่ 2329/2529 แม้การขายฝากจะทำเป็นหนังสือและจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ แต่เมื่อโจทก์จำเลยมีเจตนาจะผูกพันกันในเรื่องกู้ยืมเงิน สัญญาขายฝากที่ทำไว้จึงเป็นนิติกรรมอำพรางการกู้ยืมเงินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 118 วรรคสอง และจะต้องถือว่าสัญญาขายฝากเป็นหลักฐานที่จำเลยได้กู้ยืมเงินโจทก์และมอบที่ดินพิพาทให้โจทก์ยึดถือไว้เป็นประกันเท่านั้น

(10) หนังสือสัญญาซื้อขายเป็นโมฆะ เพราะไม่ได้จดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ แต่หนังสือสัญญาซื้อขายเป็นหลักฐานการกู้ยืมได้

คำพิพากษาฎีกาที่ 108/2516 จำเลยที่ 3 ต้องการเงินไปชำระหนี้ผู้อื่นจึงให้จำเลยที่ 1 และจำเลยที่ 2 ทำสัญญาขายโรงเรือนให้โจทก์ โดยมีข้อตกลงว่าจำเลยที่ 1 และจำเลยที่ 2 ซื้อคืนได้ภายใน 5 เดือน ในราคาขายพร้อมด้วยดอกเบี้ย โจทก์ยอมให้จำเลยที่ 1 และจำเลยที่ 2 อาศัยอยู่ในโรงเรือนต่อไปได้ และจำเลยที่ 3 ทำสัญญาค้ำประกันกับโจทก์ว่า ถ้าครบ 5 เดือนแล้วจำเลยที่ 1 ไม่ยอมออกจากเรือนและไม่สามารถคืนเงินค่าโรงเรือนและดอกเบี้ยให้โจทก์ จำเลยที่ 3 ยอมรับใช้แทน ดังนี้ แม้นิติกรรมนั้นจะเป็นโมฆะในแบบสัญญาซื้อขาย เพราะไม่ได้จดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ แต่ก็เห็นเจตนาของคู่กรณีได้ว่า ถ้าผู้ขายไม่ส่งมอบโรงเรือนคืนก็จะต้องชำระเงินคืนพร้อมด้วยดอกเบี้ย มิได้มุ่งประสงค์ในตัวโรงเรือนเป็นสำคัญ นิติกรรมดังกล่าวจึงทำเป็นแบบสัญญากู้ยืมอีกอย่างหนึ่ง โจทก์ย่อมฟ้องเรียกเงินคืนพร้อมด้วยดอกเบี้ยได้

แม้คำฟ้องของโจทก์จะไม่ได้กล่าวไว้โดยชัดแจ้งว่า หากสัญญาซื้อขายเป็นโมฆะโจทก์จำเลยก็ตั้งใจให้สมบูรณ์ในแบบสัญญาเงินกู้ก็ดี แต่เมื่อตามฟ้องและคำให้การประกอบกับข้อนำสืบของทั้งสองฝ่าย รับฟังข้อเท็จจริงได้เช่นนั้น ทั้งโจทก์ก็ขอให้จำเลยใช้เงินคืนด้วย ศาลก็พิพากษาให้จำเลยใช้เงินคืนโจทก์ได้ ไม่เป็นการนอกประเด็น

สัญญากู้ยืมระบุว่าจำเลยรับเงินไปจากโจทก์ 30,000 บาท จำเลยจะนำสืบ (พยาน

บุคคล) ว่าความจริงรับเงินไปเพียง 20,000 บาท ผิดแผกไปจากที่ปรากฏในเอกสารไม่ได้ เพราะเป็นการนำสืบเปลี่ยนแปลงเอกสาร ต้องห้ามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 94

3.1.2 ข้อความในหนังสือนั้นมีอย่างไรบ้าง

เมื่อหนังสือที่เป็นหลักฐานแห่งการกู้ยืมนี้จะเป็นหนังสืออะไร จะเป็นภาษาไทยหรือต่างประเทศก็ได้ ไม่มีบทบังคับว่าจะต้องทำอย่างไรบ้าง และไม่จำเป็นต้องเป็นหนังสือที่ผู้ยืมทำให้แก่ผู้ให้ยืมโดยตรง สาระสำคัญจึงอยู่ที่ข้อความในหนังสือนั้นมีว่าอย่างไร จึงจะถือว่าเป็นหลักฐานแห่งการกู้ยืม ตามมาตรา 653 วรรค 1

หนังสืออันเป็นหลักฐานแห่งการกู้ยืมนี้ ไม่จำเป็นต้องระบุชัดแจ้งว่าหนี้เงินกู้ แต่ต้องมีข้อความแสดงให้เห็นว่าจำเลยหรือผู้กู้มีหนี้อันจะต้องชำระให้แก่โจทก์ก็ใช้ได้แล้ว โจทก์หรือผู้ให้กู้สามารถนำสืบพยานบุคคลเพื่ออธิบายว่า หนี้ที่ระบุไว้ในหนังสือเป็นหนี้อันเกิดจากนิติสัมพันธ์ในเรื่องกู้ยืมเงิน

ตัวอย่างคำพิพากษาฎีกาเรื่องหนังสืออันเป็นหลักฐานแห่งการกู้ยืมเงิน ต้องแสดงให้เห็นว่ามีหนี้อันจะต้องชำระแก่กันหรือมีหนี้เงินกู้ต่อกัน

คำพิพากษาฎีกาที่ 343/2478 เมื่อในเอกสารมีข้อความว่าได้รับเงินไปดังจำนวนที่ระบุไว้ และกำหนดดอกเบี้ยไว้ด้วย ดังนี้ แม้ไม่มีข้อความว่ากู้ยืมกัน ก็ฟังเป็นหลักฐานแห่งการกู้ยืมได้

คำพิพากษาฎีกาที่ 146/2477 ลูกหนี้มีหนังสือไปขอยืมเงิน เจ้าหนี้ทำเช็คสั่งจ่ายเงินให้ และลูกหนี้ลงนามรับเงินไป ดังนี้ รวมกันฟังได้ว่าเป็นหลักฐานแห่งการกู้ยืมเงินตามกฎหมาย

คำพิพากษาฎีกาที่ 2405/2520 จำเลยยืมเงินของโจทก์แล้วออกเช็คสั่งจ่ายเงินจำนวนที่จำเลยยืมไปให้โจทก์ไว้ เมื่อโจทก์นำเช็คไปรับเงินจากธนาคารไม่ได้และทวงถามให้จำเลยชำระหนี้ จำเลยได้มีจดหมายถึงโจทก์ขอความเห็นใจมิให้โจทก์นำเช็คไปแจ้งความและรับรองว่าจะชำระเงินที่จำเลยยืมไปจนครบ ดังนี้ ข้อความตามเอกสารเหล่านั้นเมื่อประกอบเข้าด้วยกันย่อมถือได้ว่าการกู้ยืมเงินรายนี้มีหลักฐานเป็นหนังสือลงลายมือชื่อจำเลยผู้ยืมเป็นสำคัญ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 653 แล้ว

คำพิพากษาฎีกาที่ 1242/2522 จำเลยทำหนังสือให้โจทก์ไว้มีใจความว่า *"ข้าพเจ้า นายศุภวัตร แก้วประกับ ได้ยืมเงินจากนายยีซบ มูฮำหมัด จำนวน 130,000 บาท และจะชำระหนี้คืนให้ตามเช็คธนาคารชาร์เตอร์เลขที่ 917820 ซึ่งได้ให้ไว้เป็นการค้ำประกัน"* และลงลายมือชื่อไว้ ดังนี้ หนังสือนั้นเป็นหลักฐานแห่งการกู้ยืมตามกฎหมายแล้ว

คำพิพากษาฎีกาที่ 2917/2523 จำเลยเป็นคนเขียนกรอกข้อความในสัญญากู้เอง อ่านแล้วได้ความว่าจำเลยได้กู้เงินไป 50,000 บาท แล้วลงลายมือชื่อของจำเลยในช่องผู้กู้เป็นสัญญากู้เงินที่สมบูรณ์ แม้จำเลยจะมิได้กรอกข้อความในช่องว่างที่ว่าได้ทำหนังสือสัญญากู้เงินให้ไว้แก่โจทก์ จำเลยก็มอบสัญญานี้แก่โจทก์ ย่อมมีความหมายอยู่ในตัวว่าจำเลยได้กู้เงินของโจทก์ไปและทำหลักฐานการกู้ไว้ให้แก่โจทก์

คำพิพากษาฎีกาที่ 2725/2526 จำเลยเขียนกรอกข้อความลงในแบบพิมพ์สัญญากู้ยืมเงินว่า วันที่ 1 กันยายน 2524 จำเลยได้กู้ยืมเงินไปเป็นจำนวน 60,000 บาท กำหนดชำระคืนภายใน 3 เดือน คือวันที่ 1 ธันวาคม 2524 แล้วลงลายมือชื่อในช่องผู้กู้ แต่มิได้กรอกข้อความในช่องว่างที่ได้ทำหนังสือให้ไว้แก่ผู้ใด ไม่มีลายมือชื่อในช่องผู้ให้กู้ พยานและว่าผู้เขียนสัญญา

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 653 วรรคหนึ่ง มิได้บังคับว่าหลักฐานแห่งการกู้ยืมเป็นหนังสือต้องมีข้อความว่ากู้ยืมเงินจากผู้ใด ถ้าได้ความว่าจำเลยทำมอบให้แก่โจทก์ก็มีความหมายอยู่ในตัวว่าจำเลยได้กู้ยืมเงินจากโจทก์ไปและทำหลักฐานการกู้ยืมไว้ให้ หนังสือสัญญากู้ยืมเงินดังกล่าวย่อมเป็นหลักฐานแห่งการกู้ยืมเป็นหนังสือแล้ว

คำพิพากษาฎีกาที่ 1504/2531 เอกสารที่จำเลยทำให้โจทก์ มีข้อความว่าจำเลยจะนำเงินจำนวน 50,000 บาทมาใช้แก่โจทก์ภายในเดือนพฤษภาคม 2526 แสดงว่าจำเลยเป็นหนี้โจทก์ตามจำนวนที่ระบุไว้ ใช้เป็นหลักฐานแห่งการกู้ยืมเงินได้

ตัวอย่างคำพิพากษาฎีกาที่ถือว่าไม่มีข้อความแสดงว่าเป็นหนี้ต่อกัน หรือมีความผูกพันว่าจะต้องใช้คืน ไม่ใช่หลักฐานแห่งการกู้ยืมเงินที่จะใช้ฟ้องร้องให้บังคับคดีได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 653

คำพิพากษาฎีกาที่ 306/2506 เอกสารที่มีข้อความเพียงว่ารับเงินไปจำนวนหนึ่งแล้วลงชื่อจำเลย โดยไม่มีข้อความแสดงว่าในการรับเงินจำเลยเป็นลูกหนี้จะใช้เงินคืนแก่โจทก์แต่อย่างใดนั้น ฟังเป็นหลักฐานการกู้ยืมเงินไม่ได้

คำพิพากษาฎีกาที่ 582/2508 ใบเสร็จรับเงินค่าเช่าที่ไม่มีข้อความอย่างใดแสดงว่าจำเลยกู้เงินโจทก์ไป ไม่เป็นหลักฐานแห่งการกู้ยืม

คำพิพากษาฎีกาที่ 1468/2511 แบบพิมพ์ถอนเงินออมสินไม่เป็นหลักฐานแห่งการกู้ยืม จะนำพยานบุคคลมาสืบว่าเป็นหลักฐานแห่งการกู้ยืมมิได้

คำพิพากษาฎีกาที่ 3809/2526 ตอนบนของเอกสารมีชื่อและนามสกุลของจำเลย ถัดไปเป็นรายการลงวันเดือนปีและข้อความว่า *"เอาเงิน"* กับจำนวนเงินต่าง ๆ กันรวม 12 รายการ

อีก 5 รายการ มีข้อความว่า *"ข้าวสาร"* และลงจำนวนไว้ว่า 1 กระสอบบ้าง 1 ถังบ้าง 3 ถังบ้าง และทุกรายการมีชื่อจำเลยลงกำกับไว้ เอกสารดังกล่าวไม่เป็นหลักฐานแห่งการกู้ยืมตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 653

คำพิพากษาฎีกาที่ 2757/2528 ความในเอกสารมีว่า อ. ที่นับถือ ผมให้ ส. มาหา ผมกำลังวิ่งหาซื้อของจะขึ้นไปหน่วยงาน ที่ผมเรียนไว้เมื่อเช้าว่าจะเอาคืนก่อน 400,000 บาท ผมคิดรายการที่จำเป็นจะต้องใช้ดูไม่ค่อยพอดี จึงเขียนเช็คมาให้ 450,000 บาท ขอให้คุณจ่ายธนาคาร อ. ผมจะให้ ส. ไปทำแคชเชียร์เช็คจากธนาคาร ดังนี้ ไม่มีข้อความตอนใดพอที่จะแสดงว่ามีการกู้ยืมเงินกัน หรือจำเลยเป็นลูกหนี้โจทก์จะใช้เงินคืนให้โจทก์ จึงไม่ใช่หลักฐานแห่งการกู้ยืม

เช็คที่จำเลยลงชื่อเป็นผู้สั่งจ่ายมอบให้แก่โจทก์ก็ดี หรือเช็คที่โจทก์ออกให้แก่จำเลยและจำเลยนำไปรับเงินแล้วก็ดี ไม่เป็นหลักฐานแห่งการกู้ยืมเงินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 653

คำพิพากษาฎีกาที่ 807/2529 เอกสารอันเป็นหลักฐานแห่งการกู้ยืมเงินไม่จำเป็นต้องระบุชัดแจ้งว่าเป็นหนี้เงินกู้ แต่ก็ต้องมีข้อความแสดงให้เห็นว่าจำเลยมีหนี้สินอันจะพึงต้องชำระหนี้ให้แก่โจทก์ จึงจะนำสืบพยานบุคคลเพื่ออธิบายว่าหนี้ที่ระบุไว้ในเอกสารนั้น เป็นหนี้อันเกิดจากนิติสัมพันธ์ในเรื่องกู้ยืมเงินได้

เอกสารที่โจทก์อ้างมีข้อความจำเลยได้รับเงิน 2 ครั้ง ครั้งแรกรับมา 72,190 บาท ครั้งที่สองรับมาอีก 1,000 บาท และจำเลยได้ลงลายมือชื่อรับเงินทั้งสองจำนวนไว้ด้วย ไม่ได้ความว่าโจทก์เป็นผู้จ่ายเงินและจำเลยจะต้องคืนเงินจำนวนดังกล่าวให้แก่โจทก์ อันมีลักษณะที่แสดงให้เห็นว่าจำเลยเป็นลูกหนี้โจทก์หรือมีหนี้จะต้องชำระแก่โจทก์แต่อย่างใด การที่โจทก์จะสืบพยานบุคคลประกอบว่าโจทก์ให้จำเลยกู้ยืมเงินและจำเลยได้รับเงินไปตามเอกสารดังกล่าว ก็ทำไม่ได้ เพราะเป็นการเพิ่มเติมหรือเปลี่ยนแปลงแก้ไขข้อความในเอกสารซึ่งต้องห้ามตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 94 เอกสารนั้นจึงไม่ใช่หลักฐานการกู้ยืมเงินที่จะใช้ฟ้องร้องให้บังคับคดีได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 653

คำพิพากษาฎีกาที่ 1458/2529 ตอนแรกของเอกสารเป็นรายการจ่ายเงินให้แก่จำเลยซึ่งมีทั้งเงินสดและเช็ค ไม่มีข้อความแสดงว่าจำเลยเป็นหนี้โจทก์และจะชดใช้ให้โจทก์อย่างไร แม้จำเลยลงลายมือชื่อตามรายการดังกล่าว ก็ไม่เป็นหลักฐานว่าจำเลยได้กู้ยืมเงินโจทก์ ส่วนตอนที่สองอยู่ในช่องหมายเหตุที่ระบุว่าจำเลยรับเงินสดพร้อมเช็คจำนวนรวม 300,000 บาท จะนำต้นเงินและดอกเบี้ยมาชำระคืนให้โจทก์ในวันที่ 8 พฤษภาคม 2524 จำเลยไม่ได้ลงลายมือชื่อ

รับรองเนื้อความดังกล่าว จึงไม่เป็นหลักฐานการกู้เงิน สภาพของเอกสารแสดงว่าข้อความในช่องหมายเหตุได้พิมพ์ขึ้นภายหลังข้อความตอนแรก แบบของเอกสารก็ไม่ใช่เป็นสัญญากู้เงิน แต่เป็นใบสำคัญการจ่ายเงิน ซึ่งจำเลยรับไปในฐานะเป็นสมาชิกของกลุ่มการเมืองนำไปใช้จ่ายในการโฆษณาหาชื่อเสียงของพรรค

3.1.3 ต้องมีจำนวนเงินในหลักฐานการกู้ยืม

สาระสำคัญอีกอันหนึ่งของข้อความในหนังสือที่จะถือว่า เป็นหลักฐานแห่งการกู้ยืม คือจะต้องปรากฏจำนวนเงินในหนังสือนั้น ถ้าไม่มีจำนวนระบุไว้ก็ไม่ทราบว่าเป็นหนี้เงินจำนวนเท่าใด ไม่ถือว่าเป็นหลักฐานแห่งการกู้ยืม มาตรา 653 วรรค 1

คำพิพากษาฎีกาที่ 483/2510 จำเลยมีจดหมายถึงโจทก์มีใจความว่า ไม่ต้องการรบกวนโจทก์อีก เก่ายังไม่ได้ใช้จะเอาใหม่อีก จำเลยละอายใจ เพียงเท่านี้ไม่ใช่หลักฐานแห่งการกู้ยืมเป็นหนังสือ เพราะไม่ระบุจำนวนเงิน โจทก์จึงฟ้องเรียกเงินจำนวนนี้ไม่ได้

คำพิพากษาฎีกาที่ 823/2510 เอกสารที่อ้างเป็นหลักฐานการกู้ยืมมีข้อความว่า "*ฯลฯ พักนี้เงินของฉันถอนเงิน 5 พันบาทมาซื้อผ้าผวยไว้ขายหมดแล้ว ไม่มีเงินซื้อของ ฯลฯ*" "*พักนี้งวดงราคา ฯลฯ ฉันจะยืมเงินมณีมาซื้อของสัก 5 พันบาทหรือ 4 พันบาทก็ได้ จะรีบเข้าหุ้นส่วนซื้องาเก็บไว้ขายปลายปีนี้ ถ้าเหลือเงินให้รีบส่งมาโดยเร็ว ฯลฯ เงินฉันยังขาดอีกหลายพันบาท ถ้ามีให้รีบลงมา*" ข้อความในเอกสารดังกล่าวนี้ฟังได้เพียงว่าผู้ยืมแสดงเจตนาขอยืมเงินจากผู้ให้ยืมเท่านั้น ส่วนผู้ยืมจะได้รับเงินไปจากผู้ให้ยืมตามที่ขอยืมหรือไม่ จำนวนเท่าใด หาได้มีข้อความหรือเอกสารอื่นใดลงลายมือชื่อผู้ยืมเป็นหลักฐานไม่ เอกสารดังกล่าวจึงไม่พอฟังเป็นหลักฐานแห่งการกู้ยืม ฉะนั้นโจทก์จะฟ้องร้องให้บังคับคดีหาได้ไม่ ต้องห้ามตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 653

คำพิพากษาฎีกาที่ 2553/2525 เช็คที่จำเลยลงชื่อสั่งจ่าย ไม่เป็นหลักฐานว่าจำเลยกู้เงินตามฟ้องจากโจทก์ ส่วนเอกสารเป็นจดหมายถึง จ. กล่าวขอโทษที่ทำให้ จ. และโจทก์ต้องยุ่งยากเกี่ยวกับเงินที่ค้าง จำเลยกำลังขัดสน จะจัดการให้ในวันที่จำเลยระบุไว้ และอีกฉบับหนึ่งถึงทนายโจทก์ ขอผัดชำระหนี้หลังจากที่ได้หายป่วยอัมพาตแล้ว แม้ข้อความตามเอกสารทั้งสองฉบับจะเป็นการขอผัดผ่อนการชำระหนี้ แต่จะเป็นหนี้อะไรจำนวนเท่าใดไม่ปรากฏ ไม่มีข้อความตอนใดแสดงว่าจำเลยได้กู้เงินตามฟ้อง จึงไม่ใช่หนังสืออันเป็นหลักฐานแห่งการกู้ยืม โจทก์ต้องห้ามมิให้ฟ้องร้องตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 653

ข้อสังเกตเกี่ยวกับจำนวนเงินในหลักฐานการกู้ยืม

จำนวนเงินในเอกสารอันเป็นหลักฐานแห่งการกู้ยืม ตามมาตรา 653 วรรค 1 ถ้ายังมิได้ระบุจำนวนเงินไว้ในขณะที่ทำหนังสือ แต่มีการกรอกจำนวนเงินลงไปภายหลัง หรือมีการระบุจำนวนเงินไว้ แต่ต่อมามีการแก้ไขให้ผิดไปจากความจริง โดยมิได้รับความยินยอมจากผู้กู้ยืมแล้ว ย่อมถือว่าเป็นเอกสารปลอมตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 264 *"ผู้ใดทำเอกสารปลอมขึ้นทั้งฉบับหรือแต่ส่วนหนึ่งส่วนใด เติมหรือตัดทอนข้อความหรือแก้ไขด้วยประการใด ๆ ในเอกสารที่แท้จริง หรือประทับตราปลอมหรือลงลายมือชื่อปลอมในเอกสารโดยประการที่น่าจะเกิดความเสียหายแก่ผู้อื่นหรือประชาชน ถ้าได้กระทำเพื่อให้ผู้หนึ่งผู้ใดหลงเชื่อว่าเป็นเอกสารที่แท้จริง ผู้นั้นกระทำความผิดฐานปลอมเอกสาร ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 3 ปี หรือปรับไม่เกิน 6 พันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ*

ผู้ใดกรอกข้อความลงในแผ่นกระดาษหรือวัตถุอื่นใด ซึ่งมีลายมือชื่อของผู้อื่นโดยไม่ได้รับความยินยอม หรือโดยฝ่าฝืนคำสั่งของผู้อื่นนั้น ถ้าได้กระทำเพื่อนำเอาเอกสารนั้นไปใช้ในกิจการที่อาจเกิดเสียแก่ผู้หนึ่งผู้ใด หรือประชาชน ให้ถือว่าผู้นั้น ปลอมเอกสาร ต้องระวางโทษเช่นเดียวกัน"

การปลอมดังกล่าวนี้มีข้อพิจารณาดังต่อไปนี้

1. หลักฐานแห่งการกู้ยืมมีการระบุจำนวนเงินที่กู้กันไว้ ต่อมามีการแก้ไขให้ผิดไปจากความจริง โดยผู้กู้มิได้รู้เห็นยินยอม ทำให้หลักฐานแห่งการกู้ยืมดังกล่าวเป็นเอกสารปลอม ก็ไม่ทำให้หลักฐานแห่งการกู้ยืมเดิมที่สมบูรณ์อยู่แล้วเสียไป ผู้กู้ต้องรับผิดตามหลักฐานแห่งการกู้ยืมเงินเดิม

คำพิพากษาฎีกาที่ 1860/2523 การแก้จำนวนให้ผิดไปจากจำนวนที่กู้ไว้เดิม ไม่ทำให้สัญญากู้ที่ทำไว้เดิมเสียไป จำเลยยังต้องรับผิดตามสัญญากู้ที่ทำไว้เดิมก่อนมีการแก้

คำพิพากษาฎีกาที่ 3028/2527 โจทก์ฟ้องเรียกเงินตามสัญญากู้ 16,000 บาท จำเลยให้การว่าความจริงกู้เพียง 6,000 บาท ปรากฏว่าเอกสารหลักฐานแห่งการกู้เดิมเป็นแบบพิมพ์สัญญากู้เงิน เมื่อจำเลยเขียนเลข 6,000 บาท ในช่องจำนวนเงินที่กู้ยืม และเซ็นชื่อในช่องผู้กู้ยืม และจำเลยยืมเงินไป 6,000 บาท ถือได้ว่ามีหลักฐานแห่งการกู้ยืมและเซ็นชื่อในช่องผู้กู้ยืม และจำเลยยืมเงินไป 6,000 บาท ถือได้ว่ามีหลักฐานแห่งการกู้ยืมเป็นหนังสือ ซึ่งจำเลยจะต้องรับผิดแล้ว แม้ต่อมาโจทก์จะลงวันที่กู้ยืมผิดไปจากวันที่แท้จริง และเพิ่มเติมจำนวนเงินกู้ให้สูงขึ้น โดยจำเลยมิได้รู้เห็นยินยอม ซึ่งทำให้หลักฐานแห่งการกู้ยืมดังกล่าวเป็นเอกสารปลอม ก็ไม่ทำให้หลักฐานแห่งการกู้ยืมที่สมบูรณ์อยู่แล้วเสียไป จำเลยจึงต้องรับผิดตามหลักฐานแห่งการกู้ยืมเงินเดิม

2. เป็นเอกสารปลอมและใช้เป็นหลักฐานแห่งการกู้ยืมเงินไม่ได้ เพราะว่าของเดิมไม่ได้ระบุจำนวนเงิน ได้แก่กรณีขณะทำหนังสือเป็นหลักฐานแห่งการกู้ยืมนั้นไม่ได้ระบุจำนวนเงินที่กู้ไว้ ต่อมามีการกรอกจำนวนเงินในภายหลังไม่ตรงต่อความเป็นจริง โดยที่ผู้กู้มิได้รู้เห็นยินยอม ถือว่าหนังสืออันเป็นหลักฐานแห่งการกู้ยืมเป็นเอกสารปลอม ผู้ให้กู้จะแสวงสิทธิใด ๆ จากเอกสารปลอมไม่ได้ จึงต้องถือว่าการกู้ยืมไม่มีหลักฐานแห่งการกู้ยืม ตามมาตรา 653 วรรค 2 ไม่อาจฟ้องร้องบังคับคดีกันได้

คำพิพากษาฎีกาที่ 1532/2526 จำเลยกู้เงินโจทก์เพียง 30,000 บาท ข้อความที่กรอกในสัญญากู้ว่ากู้ 40,000 บาท เขียนขึ้นภายหลังโดยไม่ตรงต่อความจริงและจำเลยมิได้รู้เห็นยินยอม สัญญากู้ย่อมเป็นเอกสารปลอม โจทก์ไม่อาจแสดงสิทธิจากเอกสารปลอมได้ ถือว่าการกู้รายนี้ไม่มีหลักฐานแห่งการกู้ยืม ไม่อาจฟ้องร้องบังคับคดีได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 653

คำพิพากษาฎีกาที่ 1624/2526 จำเลยที่ 1 กู้เงินโจทก์ไป 70,000 บาท โดยมีจำเลยที่ 2 เป็นผู้ค้ำประกัน แต่จำเลยทั้งสองได้ลงลายมือชื่อในสัญญากู้เงินและสัญญาค้ำประกันโดยไม่ได้กรอกข้อความให้โจทก์ไว้ ต่อมาฝ่ายโจทก์ได้เขียนกรอกข้อความในสัญญาและเขียนจำนวนเงินกู้นั้น 136,770 บาท โดยจำเลยทั้งสองมิได้กู้ยืมเงินหรือค้ำประกันตามจำนวนเงินที่ปรากฏในสัญญานั้น โจทก์จึงไม่อาจฟ้องร้องบังคับคดีโดยอาศัยหลักฐานสัญญากู้ยืมและสัญญาค้ำประกันดังกล่าวได้

โจทก์ฟ้องจำเลยทั้งสองโดยอาศัยสัญญากู้ยืมและสัญญาค้ำประกันฉบับระบุจำนวนเงินกู้ 136,770 บาท ไม่ได้ฟ้องโดยอาศัยสัญญากู้ยืมและค้ำประกันจำนวน 70,000 บาท ตามที่จำเลยยอมรับ ศาลจะพิพากษาให้จำเลยใช้เงิน 70,000 บาท ตามที่จำเลยยอมรับไม่ได้ เพราะสัญญาฉบับที่โจทก์ฟ้องกับสัญญาที่จำเลยยอมรับเป็นคนละฉบับกัน และโจทก์ไม่ได้ฟ้องขอให้จำเลยทั้งสองรับผิดใช้เงินให้ตามสัญญาที่จำเลยยอมรับ

คำพิพากษาฎีกาที่ 4692/2528 จำเลยเป็นหนี้โจทก์ 12,960 บาท ได้เขียนสัญญากู้เงินโดยยังมิได้เขียนจำนวนเงินที่กู้ให้โจทก์ไว้ ต่อมาโจทก์ได้เขียนจำนวนเงินกู้ 15,000 บาท ลงในสัญญากู้โดยจำเลยยังมิได้ยินยอม ดังนี้ สัญญากู้เงินดังกล่าวจึงเป็นเอกสารปลอม ใช้เป็นหลักฐานในการฟ้องร้องบังคับคดีหาได้ไม่ แม้ขณะโจทก์เขียนจำนวนเงิน 15,000 บาท ในสัญญากู้จำเลยเป็นหนี้โจทก์ 12,960 บาท ศาลก็จะบังคับให้จำเลยชำระหนี้ดังกล่าวโดยอาศัยสัญญากู้นั้นไม่ได้

3. แก้ไขจำนวนเงินกู้ให้เพิ่มขึ้นในขณะที่หลักฐานการกู้ยืมเงินของเดิมยังไม่ได้ลงลายมือชื่อผู้ยืม แม้ว่าข้อความที่แก้ไขจะไม่มีการลงลายมือชื่อกำกับก็ตาม ไม่เป็นการปลอมเอกสาร ใช้เป็นหลักฐานการฟ้องร้องให้บังคับคดีได้ แต่ถ้ากู้เงินกันแล้วต่อมาขอกู้เพิ่มขึ้นโดยเอาหลักฐานเดิมมาแก้ไขตัวเลข ถ้าไม่ลงชื่อกำกับไว้ ใช้เป็นหลักฐานไม่ได้

คำพิพากษาฎีกาที่ 1154/2511 ขั้นแรกจำเลยขอกู้เงิน 4,000 รวมกับจำนวนที่กู้เดิม 2,000 บาท เป็น 6,000 บาท เมื่อผู้เขียนสัญญาเขียนจำนวน 6,000 บาท ไปแล้ว จำเลยขอเพิ่มอีก 1,000 บาท รวมเป็น 7,000 บาท ผู้เขียนจึงแก้เลข 6 เป็นเลข 7 และแก้ตัวอักษรด้วยดังนี้ เป็นการแก้ไขให้ตรงตามความประสงค์ของจำเลยก่อนที่จำเลยจะพิมพ์ลายนิ้วมือในสัญญากู้ และคู่กรณีมีเจตนาจะให้เอกสารดังกล่าวเป็นหลักฐานแห่งการกู้ตามจำนวนที่แก้ไขแล้วคือ 7,000 บาท ฉะนั้น แม้ตัวเลขและตัวอักษรที่แก้ไปจะไม่ได้ลงชื่อกำกับ ก็ใช้เป็นหลักฐานแห่งการกู้ยืมได้โดยสมบูรณ์

คำพิพากษาฎีกาที่ 326/2507 ผู้กู้ได้ขอกู้เงินผู้ให้กู้เพิ่มขึ้น แต่มิได้ทำหลักฐานการกู้ขึ้นใหม่ เพียงแต่ผู้กู้และผู้ให้กู้ขอให้ผู้ใหญ่บ้านผู้เขียนสัญญากู้ฉบับเดิมแก้ไขสัญญากู้ฉบับเดิมขีดฆ่าเฉพาะจำนวนเงิน แล้วเขียนจำนวนเงินกู้ขึ้นใหม่ตามจำนวนเงินที่กู้ไปทั้งสองคราวรวมกัน แต่ผู้กู้มิได้ลงลายมือชื่อตรงที่แก้ไขนั้นด้วย เช่นนี้ ผู้กู้หาต้องรับผิดในการกู้ยืมครั้งหลังนี้ไม่ เพราะการกู้ยืมครั้งหลังนี้ไม่มีหลักฐานการกู้ยืมเป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้ยืมเป็นสำคัญ ผู้กู้คงรับผิดเฉพาะแต่การกู้ยืมครั้งแรกเท่านั้น

3.2 ต้องมีลายมือชื่อผู้ยืมเป็นสำคัญ

สาระสำคัญของหลักฐานการกู้ยืมเงินที่จะฟ้องร้องบังคับคดีกันได้นั้น นอกจากจะต้องมีหลักฐานเป็นหนังสืออย่างใดอย่างหนึ่งดังที่ได้พิจารณามาแล้วในข้อ 3.1 นั้น จะต้องมีลายมือชื่อของผู้ยืมปรากฏอยู่ในหนังสือดังกล่าวด้วย เพื่อใช้เป็นพยานหลักฐานที่ยืนยันแน่นอนว่าลูกหนี้ผู้ยืมเป็นผู้ทำขึ้นจริงไม่ใช่ผู้อื่น

คำว่า "*ลายมือชื่อ*" นั้น หมายถึงชื่อของบุคคลซึ่งเขียนด้วยตนเอง[1] มักมีลักษณะแสดงว่าเป็นของผู้ใดผู้หนึ่งโดยเฉพาะ

---

[1]พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์, พ.ศ. 2530, หน้า 720.

การลงลายมือชื่อผู้ยืมนี้ จะเขียนเป็นอักษรภาษาอะไรก็ได้ไม่จำเป็นจะต้องเป็นอักษรภาษาไทย จะเป็นภาษาต่างประเทศก็ได้ สิ่งที่สำคัญผู้ยืมจะต้องเป็นผู้เขียนด้วยตนเองและชื่อที่เขียนลงไปนั้นจะเป็นชื่อจริงหรือชื่อเล่น จะมีนามสกุลปรากฏอยู่ด้วยหรือไม่ก็ได้ ชื่อที่เขียนลงไปนั้นอาจเป็นชื่อร้านค้าของตัวผู้กู้ก็ได้

การลงลายมือชื่อเป็นสำคัญในหลักฐานการกู้ยืมเงินนี้ กฎหมายกำหนดแต่เฉพาะผู้ยืมเท่านั้นที่ต้องลงลายมือชื่อไว้ ไม่จำเป็นต้องมีลายมือชื่อของผู้ให้ยืมและไม่จำต้องบอกไว้ว่าใครเป็นผู้ให้กู้ก็ได้

ตัวอย่างคำพิพากษาฎีกาเรื่องหนังสือซึ่งเป็นหลักฐานการกู้ยืมจะต้องมีลายมือชื่อผู้ยืมปรากฏอยู่

คำพิพากษาฎีกาที่ 68/2477 ผู้กู้ทำสัญญากู้เงินโจทก์ จำเลยเซ็นชื่อเป็นภาษาจีนในหนังสือค้ำประกัน ผู้กู้อพยพไปต่างจังหวัดและไม่มีทรัพย์ โจทก์จึงฟ้องให้จำเลยซึ่งเป็นผู้ค้ำประกันชำระหนี้นั้น ตามมาตรา 680 การค้ำประกันมีแต่หลักฐานเป็นหนังสือก็พอแล้ว เอกสารที่โจทก์ฟ้องเป็นหลักฐานแห่งการค้ำประกันเพียงพอแล้ว ส่วนลายมือชื่อจำเลยซึ่งเป็นภาษาจีนนั้นนับว่าเป็นลายมือชื่อตามมาตรา 9 เพราะลายมือชื่อจะเป็นภาษาใดก็ตามหาต้องมีบอกว่าเป็นลายมือชื่อผู้ใดไม่ พิพากษาให้จำเลยใช้เงินแก่โจทก์

คำพิพากษาฎีกาที่ 524/2485 เอกสารการกู้ยืมเงินเกิน 50 บาท ซึ่งลงลายมือชื่อผู้ยืมนั้นเป็นหลักฐานฟ้องผู้ยืมได้ ไม่จำต้องลงชื่อผู้ให้ยืมด้วย

คำพิพากษาฎีกาที่ 1215/2500 จำเลยทำเอกสารกู้ โดยจำเลยเซ็นชื่อยี่ห้อร้านค้าของจำเลยเป็นผู้กู้ ถือได้ว่าจำเลยลงลายมือชื่อโจทก์ใช้เอกสารนี้ฟ้องให้จำเลยใช้เงินกู้ได้

คำพิพากษาฎีกาที่ 1252/2519 เอกสารไม่ได้ลงวันที่ แต่มีข้อความว่าจำเลยได้กู้เงินโจทก์และจำเลยได้ลงลายมือชื่อในฐานะผู้กู้ไว้ เป็นหลักฐานการกู้ยืมตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 653 ซึ่งโจทก์ใช้ฟ้องร้องบังคับจำเลยได้

คำพิพากษาฎีกาที่ 423/2525 หนังสือสัญญากู้ยืมแม้จะมีกรรมการของบริษัทโจทก์ลงชื่อเป็นผู้ให้กู้แต่เพียงคนเดียว และไม่ได้ประทับตราสำคัญของบริษัทด้วย แต่จำเลยก็ได้ลงลายมือชื่อเป็นผู้กู้ไว้แล้ว โจทก์จึงนำมาเป็นหลักฐานฟ้องร้องบังคับจำเลยให้ชำระหนี้ต้นเงินกู้พร้อมดอกเบี้ยตามสัญญาได้ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 653 วรรคแรก จำเลยจะอ้างว่าบริษัทโจทก์ไม่มีวัตถุประสงค์ให้พนักงานกู้เงินไม่ได้

คำพิพากษาฎีกาที่ 2410/2528 สัญญากู้เงินระบุว่า ร. เป็นผู้กู้ และในช่องผู้กู้ก็มีลายเซ็นชื่อของ ร. คำของโจทก์ประกอบสัญญากู้ที่ส่งศาลถือได้ว่ามีหลักฐานแห่งการกู้ยืมเงินเป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้ยืมเป็นสำคัญ พอที่จะฟ้องร้องให้บังคับคดีได้ตามที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 653 บัญญัติไว้แล้ว แม้โจทก์จะไม่นำพยานในสัญญากู้เงินมาเบิกความสนับสนุน

คำพิพากษาฎีกาที่ 3148/2530 จำเลยทั้งสองเป็นสามีภริยากัน เขียนจดหมายถึงโจทก์ ข้อความในจดหมายดังกล่าวฟังได้ว่า จำเลยทั้งสองร่วมกันกู้ยืมเงินโจทก์ โดยจำเลยทั้งสองเขียนชื่อเล่นของจำเลยทั้งสองไว้ในตอนท้ายจดหมายด้วยตัวอักษรหวัดแกมบรรจง ถือว่าเป็นการลงลายมือชื่อตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 653 แล้ว

การลงลายมือชื่อของผู้ยืมในหนังสือหลักฐานแห่งการกู้ยืมนี้ การลงลายมือชื่อต้องอยู่ในบังคับของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 9 ด้วย

มาตรา 9 *"เมื่อมีกิจการอันใดซึ่งกฎหมายบังคับให้ทำเป็นหนังสือไซร้ ท่านว่าบุคคลผู้จะต้องทำหนังสือไม่จำเป็นต้องเขียนเอง แต่หนังสือนั้นต้องลงลายมือชื่อของบุคคลนั้น*

ถ้าบุคคลผู้ใดใช้ตราประทับแทนลงลายมือชื่ออยู่เป็นปกติ การประทับตราเช่นนั้นท่านว่าเสมอกับลายมือชื่อ

ลายพิมพ์นิ้วมือ แกงได หรือเครื่องหมายอื่นทำนองเช่นว่านั้นก็ดี ทำลงในเอกสารหากมีพยานลงลายมือชื่อรับรองไว้ด้วยสองคนแล้ว ท่านว่าเสมอกับลายมือชื่อ

ความในวรรคก่อนนี้ไม่ใช้บังคับถึงการลงลายพิมพ์นิ้วมือ แกงได หรือเครื่องหมายอย่างอื่นทำนองเช่นว่ามานั้น ซึ่งทำลงในเอกสารที่ทำต่อหน้าพนักงานเจ้าหน้าที่"

1. หลักฐานแห่งการกู้ยืมนั้น ผู้กู้ไม่จำเป็นต้องเขียนเอง แต่ต้องลงลายมือชื่อของผู้กู้ในเอกสาร จะให้ผู้หนึ่งผู้ใดเขียนชื่อของตนเองในหนังสือนั้นไม่ได้ แม้ว่าเจ้าของชื่อจะยินยอมก็ตาม

คำพิพากษาฎีกาที่ 696/2522 จำเลยได้ทำสัญญากู้เงินโจทก์ โดยจำเลยยินยอมอนุญาตให้ ญ. บุตรจำเลยเป็นผู้ลงลายมือชื่อจำเลยในช่องผู้กู้แทนจำเลย ดังนี้ หาผูกพันจำเลยไม่ และกรณีเช่นนี้หาใช่กรณีที่จำเลยเชิดให้ ญ. เป็นตัวแทนกู้เงินโจทก์ไม่

2. ผู้กู้สามารถใช้ตราประทับของตน ประทับลงในเอกสารหนังสืออันเป็นหลักฐานแห่งการกู้ยืมได้ ถ้าผู้กู้ใช้ตราประทับนั้นอยู่ประจำ

คำพิพากษาฎีกาที่ 645/2475 การใช้ตราประทับอยู่เป็นปกติลงในเอกสารแทนลายมือชื่อก็ถือเสมือนว่าเป็นการลงลายมือชื่อตามกฎหมาย

คำพิพากษาฎีกาที่ 1300/2482 คำแปลเอกสารที่ยื่นเป็นพยานต่อศาลนั้น เมื่ออีกฝ่ายหนึ่งมิได้คัดค้านว่าไม่ถูกต้องแล้ว ก็ไม่จำต้องสืบพยานบุคคลประกอบ

เมื่อบุคคลกระทำการค้าโดยใช้ยี่ห้อและใช้ตรานามยี่ห้อประทับแทนการลงลายมือเป็นปกติ การประทับตราเช่นนั้น ก็เสมอกับลายมือชื่อของบุคคลนั้น

3. ลายพิมพ์นิ้วมือหรือแกงได หรือเครื่องหมายอื่นสามารถพิมพ์ลงหรือทำเครื่องหมายในหลักฐานแห่งการกู้ยืมได้ ถือว่าเสมอกับลงลายมือชื่อถ้ามีพยานลงลายมือชื่อรับรองสองคน

3.1 พยานที่ลงลายมือชื่อรับรองลายพิมพ์นิ้วมือนี้ จะต้องลงชื่อเท่านั้นจะพิมพ์ลายพิมพ์นิ้วมือไม่ได้

คำพิพากษาฎีกาที่ 988/2473 ลายพิมพ์นิ้วมือต้องมีพยานลงชื่อรับรอง 2 คนจึงจะใช้ได้ตามกฎหมาย พยานคนหนึ่งลงชื่อ แต่พยานอีกคนหนึ่งลงลายพิมพ์นิ้วมือนั้นใช้ไม่ได้

3.2 พยานที่รับรองลายมือชื่อนี้ แม้ว่าจะเป็นคนที่อ่านหนังสือไม่ออกแต่ลงลายมือชื่อได้และยังไม่บรรลุนิติภาวะเป็นพยานได้

คำพิพากษาฎีกาที่ 146/2503 การรับรองลายพิมพ์นิ้วมือตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 9 วรรค 3 นั้น แม้พยานที่ลงลายมือชื่อรับรองนั้นอ่านหนังสือไม่ออกคงเซ็นได้แต่ชื่อ ก็ถือว่าใช้ได้

3.3 การพิมพ์ลายมือชื่อนี้จะต้องมีพยานรับรอง 2 คน จึงจะถือว่าเป็นการลงลายมือชื่อแต่ไม่จำต้องลงพร้อมกันทั้งสองคน

คำพิพากษาฎีกาที่ 950/2475 พิมพ์ลายนิ้วมือไม่มีพยานลงชื่อรับรองให้ครบสองคนใช้ไม่ได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 9

คำพิพากษาฎีกาที่ 350/2478 หนังสือกู้ที่มีพยานรับรองลายพิมพ์นิ้วมือผู้กู้แต่คนเดียวเป็นแต่เพียงไม่สมบูรณ์นำมาฟ้องร้องไม่ได้เท่านั้น หาถึงกับตกเป็นโมฆะไม่ เพราะฉะนั้นถ้าหากภายหลังได้มีพยานรับรองลงลายพิมพ์นิ้วมือครบถ้วนแล้ว ก็เป็นหนังสือกู้ที่สมบูรณ์ตามกฎหมายและนำมาฟ้องร้องบังคับคดีได้

การนำสืบเพื่อให้เห็นความเป็นมาแห่งมูลหนี้นั้นหาเรียกว่าเป็นการสืบนอกประเด็นไม่

3.4 พยานที่ลงลายมือชื่อรับรองการพิมพ์นิ้วมือที่ไม่จำเป็นต้องลงลายมือชื่อรับรองในขณะพิมพ์มาลงในตอนหลังโดยผู้กู้ยินยอมหรือไม่ได้โต้แย้งก็ได้ แต่ต้องเป็นผู้ที่รู้เห็นในเวลาลงลายพิมพ์นิ้วมือ หรือฉะนั้นจะต้องรู้เห็นจากคำรับรองของผู้พิมพ์ลายนิ้วมือของเขา

คำพิพากษาฎีกาที่ 555/2479 พยานที่ลงนามรับรองลายพิมพ์นิ้วมือในเอกสารสัญญานั้น จะต้องเป็นผู้รู้เห็นในเวลาทำหนังสือลงลายพิมพ์นิ้วมือ หรือมิฉะนั้นจะต้องรู้เห็นจากคำรับรองของผู้พิมพ์ลายนิ้วมือว่าเป็นลายนิ้วมือของเขา ซึ่งตรงกับความประสงค์ในมาตรา 9

คำพิพากษาฎีกาที่ 1131/2479 พยานรับรองลายพิมพ์นิ้วมือที่ตนเคยรู้เห็นในขณะผู้กู้พิมพ์ลายนิ้วมือ แต่มิได้ลงลายมือชื่อรับรองในขณะนั้น เพิ่งมาลงลายมือชื่อรับรองเมื่อเวลาล่วงพ้นมาหลายปีแล้ว โดยผู้กู้มิได้ยินยอมด้วย ทั้งไม่แน่ว่าลายพิมพ์นิ้วมือนั้นจะใช่ที่ตนได้เคยเห็นหรือมิใช่ ดังนี้ ไม่เป็นการชอบด้วยประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 9 โจทก์นำสัญญากู้มาฟ้องไม่ได้

คำพิพากษาฎีกาที่ 955/2507 ผู้ที่ลงชื่อเป็นพยานรับรองลายพิมพ์นิ้วมือผู้กู้นั้นจะต้องเป็นผู้ที่ได้รู้เห็นในการพิมพ์ลายนิ้วมือนั้นจริง พยานจะลงลายมือชื่อรับรองในภายหลังได้ก็ต่อเมื่อผู้กู้รู้เห็นและยินยอมด้วย ฉะนั้น พยานที่มิได้ลงลายมือชื่อรับรองในขณะที่มีการพิมพ์ลายนิ้วมือและผู้กู้มิได้รู้เห็นยินยอมจึงไม่มีฐานะเป็นพยาน จึงต้องถือว่าผู้ให้กู้ไม่มีหลักฐานแห่งการกู้ยืมเป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้กู้ จะฟ้องร้องให้บังคับคดีหาได้ไม่

3.5 หลักฐานการกู้ยืมที่ลงลายพิมพ์นิ้วมือผู้กู้นั้น พยานที่ลงลายมือชื่อรับรองสองคนนั้น ไม่มีข้อความรับรองลายพิมพ์นิ้วมือก็ใช้ได้ เพราะว่าการรู้เห็นเป็นพยานนั้นเป็นการรับรองลายพิมพ์นิ้วมืออยู่ในตัว แม้แต่ผู้เขียนหลักฐานการกู้ยืมนั้นก็เป็นพยานรับรองได้ โดยไม่ต้องระบุว่าเป็นพยานอีกครั้งหนึ่งถ้ารู้เห็นการที่ผู้กู้พิมพ์ลายนิ้วมือในหลักฐานการกู้ยืมด้วย

คำพิพากษาฎีกาที่ 1645/2520 ลงพิมพ์ลายนิ้วมือในสัญญาโดยมีพยานลงชื่อหลายคน แต่ไม่มีข้อความรับรองลายพิมพ์นิ้วมือ การรู้เห็นเป็นพยานนั้นเป็นการรับรองลายพิมพ์นิ้วมืออยู่ในตัว

3.6 ผู้ให้กู้เองก็เป็นพยานรับรองลายพิมพ์นิ้วมือของผู้กู้ได้ ไม่มีกฎหมายห้ามไว้แต่ต้องมีข้อความระบุว่าเป็นพยานรับรองลายพิมพ์นิ้วมือของผู้กู้ม มิฉะนั้นถือว่าเป็นการลงลายมือชื่อในฐานผู้ให้กู้เท่านั้น

คำพิพากษาฎีกาที่ 555/2523 โจทก์ซึ่งเป็นผู้ให้กู้และผู้เขียนสัญญากู้ลงชื่อเป็นพยานรับรองลายพิมพ์นิ้วมือของจำเลยผู้กู้ได้ ไม่มีกฎหมายห้ามมิให้ผู้ให้กู้ลงชื่อรับรองลายพิมพ์นิ้วมือของผู้กู้

คำพิพากษาฎีกาที่ 4474/2528 ผู้กู้รับว่าลงลายพิมพ์นิ้วมือในสัญญากู้ซึ่งมีพยานลงชื่อรับรองลายพิมพ์นิ้วมือ 1 คน และมีผู้ให้กู้ลงชื่อไว้ในช่องผู้ให้กู้ แม้จะได้ความว่าผู้ให้กู้รู้เห็น

การลงลายพิมพ์นิ้วมือของผู้กู้ก็ตาม แต่เมื่อผู้ให้กู้มิได้ลงชื่อเป็นพยานรับรองลายพิมพ์นิ้วมือของผู้กู้ด้วย จึงถือไม่ได้ว่าผู้ให้กู้ลงชื่อเป็นพยานรับรองลายพิมพ์นิ้วมือของผู้กู้ ดังนี้ พยานรับรองลายพิมพ์นิ้วมือของผู้กู้จึงมีไม่ถึง 2 คน จะถือเสมอว่าผู้กู้ลงลายมือชื่อในสัญญากู้แล้วไม่ได้ ขัดกับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 9 วรรค 3 ผู้ให้กู้จึงฟ้องร้องบังคับคดีแก่ผู้กู้ไม่ได้ ต้องห้ามตามมาตรา 653

ส่วนที่ 3
การฟ้องคดีกู้ยืมเงินเกินกว่า 50 บาท

1. ต้องมีหลักฐานตามมาตรา 653 วรรค 1

ผู้ให้กู้ยืมจะฟ้องร้องบังคับให้ผู้ยืมใช้ชำระหนี้คืน ผู้ให้ยืมต้องมีหลักฐานแห่งการกู้ยืมเป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้ยืมมาแสดงต่อศาลเพื่อเป็นการพิสูจน์ว่ามีการกู้ยืมเงินกันจริง ถ้าผู้ให้กู้ยืมขาดหลักฐานดังกล่าวจะฟ้องร้องให้ศาลบังคับคดีไม่ได้

คำว่าขาดหลักฐานฟ้องร้องให้บังคับคดีไม่ได้ นั้นมีข้อสังเกตดังต่อไปนี้

1) ผู้ให้ยืมจะฟ้องร้องให้ศาลบังคับผู้ยืมใช้เงินยืมไม่ได้เลย แม้แต่เพียง 50 บาท ก็ตาม

คำพิพากษาฎีกาที่ 1396/2493 ฟ้องเรียกเงินที่โจทก์กล่าวว่าได้ให้จำเลยไปทำทุนตามฟ้อง ดังนี้ เป็นเรื่องให้ยืมเงินไปคราวเดียว 393 บาท โดยไม่มีหลักฐานแห่งการกู้ยืมเป็นหนังสืออย่างหนึ่งอย่างใด ดังนี้ ผู้ให้ยืมฟ้องเรียกเงินจำนวนนี้คืนไม่ได้เลย ไม่เฉพาะแต่ที่เกิน 50 บาท

2) ไม่ได้หมายความว่าการกู้ยืมนั้นตกเป็นโมฆะ เพราะว่ามาตรา 653 วรรค 1 นี้ ไม่ถือว่าเป็นแบบของสัญญากู้ยืมเงิน แต่เป็นบทบังคับว่าถ้าจะฟ้องร้องคดีเกี่ยวกับการกู้ยืมเงินเกินกว่า 50 บาทแล้ว ต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือเพื่อพิสูจน์ว่ามีการกู้ยืมกันจริง ถ้ามีการชำระหนี้ให้กับเจ้าหนี้แล้วจะเรียกคืนไม่ได้

คำพิพากษาฎีกาที่ 1719/2500 การกู้ยืมเงินเกิน 50 บาท ที่ไม่มีหลักฐานเป็นหนังสือผู้ให้กู้ฟ้องให้บังคับคดีไม่ได้ แต่ไม่เป็นโมฆะ ถ้าผู้กู้ยอมให้ลูกหนี้ของผู้กู้ชำระหนี้ของลูกหนี้ต่อผู้ให้กู้ ผู้กู้จะเรียกเงินที่ผู้ให้กู้รับชำระหนี้ไว้จากลูกหนี้ของผู้กู้คืนไม่ได้

คำพิพากษาฎีกาที่ 839/2521 กู้เงินเกิน 50 บาท แม้ไม่มีหลักฐานเป็นหนังสือก็ไม่เป็นโมฆะ เพียงแต่ฟ้องร้องบังคับคดีไม่ได้เท่านั้น ผู้กู้สลักหลังเช็คชำระหนี้แก่ผู้กู้จึงมีมูลหนี้บังคับตามเช็คได้

3) หนี้เงินกู้ที่ขาดหลักฐานยังคงสมบูรณ์อยู่แต่จะขอรับชำระหนี้ในฐานะเจ้าหนี้เงินกู้ของผู้ล้มละลายไม่ได้ ต้องห้ามตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ. 2483 มาตรา 91 (1)

คำพิพากษาฎีกาที่ 41/2525 ผู้ร้องอ้างว่าจำเลยยืมเงินไปใช้ แต่ไม่มีหลักฐานการกู้ยืมเงินเป็นหนังสือลงลายมือที่จำเลยเป็นผู้ยืม จึงเป็นหนี้ฟ้องร้องบังคับคดีไม่ได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 653 ซึ่งเป็นหนี้ขอรับชำระหนี้ไม่ได้ในคดีล้มละลาย ผู้ร้องจึงไม่มีสิทธิจะนำมาหักกลบลบหนี้ ตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ. 2483 มาตรา 102 ประกอบด้วยมาตรา 94 (1)

4) คำว่า ***"ฟ้องร้องให้บังคับคดี"*** นั้นหมายความรวมถึงการต่อสู้คดีด้วย

คำพิพากษาฎีกาที่ 865/2518 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 653 ที่ว่าการกู้เงินเกิน 50 บาท ถ้าไม่มีหลักฐานการกู้ยืมเป็นหนังสือลงลายมือผู้ยืม ฟ้องร้องบังคับคดีไม่ได้นั้น หมายความรวมถึงยกขึ้นต่อสู้คดีด้วย จำเลยที่ 2 มีเช็คที่จำเลยที่ 1 ลงลายมือชื่อสั่งจ่ายแก่ผู้ถือ หนังสือมอบอำนาจซึ่งโจทก์มอบให้จำเลยที่ 2 ทำการฝากขายที่ดินกับโฉนดที่ดินของโจทก์ไม่เป็นหลักฐานที่แสดงว่า จำเลยที่ 1 กับบิดาโจทก์เป็นผู้กู้เงินจำเลยที่ 2 จำเลยที่ 2 จึงอ้างว่ามีการกู้เงินไม่ได้ จึงฟังไม่ได้ว่าจำเลยที่ 1 กับบิดาโจทก์ตกลงกับจำเลยที่ 2 ว่าถ้าไม่ชำระเงินกู้ให้จำเลยที่ 2 นำโฉนดของโจทก์ไปจดทะเบียนฝากขายได้โจทก์เรียกโฉนดคืนจากจำเลยที่ได้ 2 ได้

2. หลักฐานการกู้ยืมจะต้องมีอยู่ในขณะฟ้อง

หลักฐานการกู้ยืมที่ผู้ให้ยืมต้องนำมาแสดงต่อศาลนั้นผู้ให้ยืมต้องมีอยู่ในขณะยื่นฟ้องต่อศาล ดังนั้น ขณะทำการกู้ยืมยังไม่มีหลักฐานเลยก็ได้

คำพิพากษาฎีกาที่ 211/2473 ให้การรับภายหลังฟ้องไม่ใช่หลักฐานตามกฎหมายที่จะพิสูจน์ได้

คำพิพากษาฎีกาที่ 28/2505 ในเวลายืมกู้เงินกัน คู่กรณีมิได้ทำหลักฐานการกู้ยืมเป็นหนังสือไว้ แต่ต่อมาภายหลังได้มีหลักฐานการกู้ยืมเป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้ต้องรับผิดเป็นสำคัญ ผู้ให้กู้ก็ย่อมฟ้องร้องบังคับคดีได้

3. หลักฐานการกู้ยืมหายไป จะฟ้องบังคับคดีได้หรือไม่

การกู้ยืมเงินเกินกว่า 50 บาท ถ้าได้ทำหลักฐานการกู้ยืมเงินเป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้ยืมไว้แล้ว ต่อมาหลักฐานดังกล่าวหายไป ผู้ให้กู้สามารถฟ้องบังคับคดีได้โดยขออนุญาตต่อศาลฟ้องคดี โดยขอนำพยานบุคคลมาสืบแทนพยานเอกสารตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 93 (2), 94 วรรค 2

คำพิพากษาฎีกาที่ 999/2473 กู้เงินไปโดยมีหนังสือเป็นหลักฐาน แม้หนังสือกู้หาย ผู้ให้กู้ก็ฟ้องให้บังคับคดีโดยนำพยานบุคคลและหลักฐานมาพิสูจน์ได้

คำพิพากษาฎีกาที่ 272/2490 ฟ้องระบุเดือนและปีที่จำเลยทำสัญญากู้เงินโจทก์ แล้วระบุว่าหนังสือกู้นั้นถูกพวกปล้นเก็บไป แม้ไม่ระบุวันที่กู้ ก็ไม่เป็นฟ้องเคลือบคลุม

คำพิพากษาฎีกาที่ 40/2508 ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 43 นั้น เมื่อกรณีเป็นการฉ้อโกงเอาหนังสือสัญญากู้ไป ทรัพย์สินที่ผู้เสียหายสูญไปก็คือหนังสือกู้ พนักงานอัยการคงเรียกคืนได้แต่ตัวหนังสือสัญญาเท่านั้น จะขอมาด้วยว่า ถ้าหากจำเลยส่งสัญญาไม่ได้ให้ใช้เงินอันเป็นหนี้ตามสัญญาแทนนั้นหาได้ไม่ เพราะไม่อาจกล่าวได้ว่าผู้เสียทรัพย์สินที่มีราคาตามหนี้ในสัญญากู้ แม้หนังสือสัญญากู้สูญหายไปก็ยังฟ้องเรียกหนี้กันได้ มิใช่ว่าหนี้นั้นจะพลอยสูญไปด้วย หนี้ตามสัญญากู้มีอย่างไร ผู้เสียหายชอบที่จะฟ้องร้องเป็นคดีแพ่งอีกต่างหาก

ส่วนที่ 4
หลักฐานการกู้ยืมเงินต้องปิดอากรแสตมป์หรือไม่

การกู้ยืมเงินเกินกว่า 50 บาท ต้องมีหลักฐานการกู้ยืมเงินเป็นหนังสือลงลายมือชื่อ ผู้ยืมจึงจะฟ้องบังคับคดีได้เมื่อมีการฟ้องร้องบังคับคดี คู่ความอาจยกข้อต่อสู้ว่าหลักฐานการกู้ยืมนั้นมิได้ปิดอากรแสตมป์ ต้องห้ามมิให้รับฟังเป็นพยานหลักฐานในคดี ตามประมวลรัษฎากรมาตรา 118 ศาลจึงต้องสั่งยกฟ้องไปเพราะเป็นการฟ้องที่ขาดหลักฐานตามมาตรา 653 วรรค 1

มาตรา 118 *"ตราสารใดไม่ปิดแสตมป์บริบูรณ์ และใช้ล้อแม็คคู่อีกหรือสามารถนั้นเป็นพยานหลักฐานในคดีแพ่งไม่ได้ จนกว่าจะได้ส่งอากรปิดแสตมป์กระทบจำนวนตามอัตราในบัญชีท้ายหมวดนี้และขีดฆ่าแล้วแต่ทั้งนี้ไม่เป็นการเสื่อมสิทธิที่จะเรียกเบี้ยปรับอากร ตามมาตรา 113 และมาตรา 11"*

คำพิพากษาฎีกาที่ 2738/2517 หนังสือสัญญากู้เงินที่โจทก์ส่งอ้างเป็นพยานหลักฐานต่อศาลมิได้ขีดฆ่าแสตมป์ จึงใช้เป็นพยานหลักฐานในคดีไม่ได้ตามประมวลรัษฎากรมาตรา 118 เป็นผลให้คดีโจทก์ไม่มีหลักฐานที่จะฟังว่าจำเลยกู้เงินโจทก์ดังฟ้อง

1. เฉพาะหลักฐานการกู้ยืมที่เป็นหนังสือสัญญากู้ยืม หรือใบรับเงินท่านั้นที่จะเป็นตราสารที่ต้องปิดอากรแสตมป์

ประมวลรัษฎากรบัญญัติให้ปิดอากรแสตมป์เฉพาะตราสาร ตามมาตรา 104 ในบัญชีท้ายหมวด 6 อันดับ 5 ตราสารกู้ยืมเงินหรือการตกลงให้เบิกเงินเกินเงินบัญชี และอันดับ 28 ใบรับตามที่ระบุไว้เท่านั้น

คำพิพากษาฎีกาที่ 749/2513 ตราสารที่กล่าวถึงในประมวลรัษฎากรมาตรา 118 นั้น หมายถึงเอกสารที่แสดงว่าได้ชำระหนี้สินแล้วเช่นใบรับเงินด้วย

คำพิพากษาฎีกาที่ 112/2521 เอกสารเป็นจดหมายจำเลยถึงโจทก์ และบันทึกของจำเลยว่าได้รับเงินกู้จากโจทก์ตามจำนวนที่ระบุไว้ เป็นหลักฐานการกู้ยืมเงินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 653 แต่มิใช่ตราสาร การกู้ยืมเงินตามประมวลรัษฎากร มาตรา 104 ไม่ต้องปิดอากรแสตมป์ ก็ฟังเป็นพยานหลักฐานได้

คำพิพากษาฎีกาที่ 271/2531 เอกสารที่โจทก์อ้างเป็นพยานมิใช่สัญญากู้ยืม หากเป็นหลักฐานการกู้ยืมเท่านั้น จึงไม่เข้าข่ายตามประมวลรัษฎากร มาตรา 118 แม้จะมิได้ปิดอากรแสตมป์ก็หาต้องด้วยข้อห้ามในการรับฟังเป็นพยานหลักฐานไม่

2. ตราสารที่ใช้เป็นพยานหลักฐานนั้น เมื่อปิดแสตมป์แล้วต้องขีดฆ่าด้วย ตามประมวลรัษฎากร มาตรา 103

มาตรา 103 *"ขีดฆ่า หมายความว่า การกระทำเพื่อมิให้ใช้แสตมป์ได้อีก โดยในกรณีแสตมป์ปิดทับได้ลงลายมือชื่อ หรือลงชื่อห้างร้านบนแสตมป์ หรือขีดเส้นคร่อมฆ่าแสตมป์ที่ปิดทับกระดาษ และลงวัน เดือน ปี ที่กระทำสิ่งเหล่านี้ด้วย ในกรณีแสตมป์ดุนได้เขียนบนตราสารหรือยื่นตราสารให้พนักงานเจ้าหน้าที่ประทับแสตมป์ดุน ให้แสตมป์ดุนปรากฏอยู่ในหน้าของตราสารนั้น"*

คำพิพากษาฎีกาที่ 2546/2517 การประทับตราวันที่เพียงอย่างเดียวลงบนอากรแสตมป์ที่ไว้ในตราสาร นับว่าเป็นการกระทำเพื่อมิให้อากรแสตมป์อีก ถือได้ว่าเป็นการขีดฆ่าตามประมวลรัษฎากร มาตรา 103 แล้ว แม้ไม่มีลายมือชื่อหรือธนาคารผู้ทำตราสารนั้น และไม่ขีดเส้นคร่อมฆ่าอากรแสตมป์ด้วยก็ตาม

3. ตราสารที่ยังไม่ได้ปิดหรือปิดแสตมป์แล้วยังมิได้ขีดฆ่า ถ้ามีการปิดและขีดฆ่าก่อนศาลชั้นต้นพิพากษา ก็ใช้เป็นพยานได้ ตามประมวลรัษฎากร มาตรา 113,117

มาตรา 113 *"ตราสารใดมิได้ปิดแสตมป์บริบูรณ์ ผู้มีหน้าที่เสียอากร หรือผู้ทรงตราสาร หรือผู้ถือเอาประโยชน์ขอบที่จะยื่นตราสารนั้นต่อพนักงานเจ้าหน้าที่เพื่อขอเสียอากรได้ เมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่ได้รับตราสารแล้วอนุมัติให้เสียอากรภายในบังคับแห่งบทบัญญัติต่อไปนี้"*

มาตรา 117 *"ตราสารหรือหลักฐานตามความในมาตรา 116 ที่มีผู้เสียอากรหรือเสียอากรเงินเพิ่มอากร ถ้ามีตามความในมาตรา 113 หรือมาตรา 114 แล้ว ให้ถือว่าเป็นตราสารที่ปิดแสตมป์ ส่วนเงินเพิ่มอากรที่เรียกเก็บให้ถือเป็นเงินอากร"*

คำพิพากษาฎีกาที่ 1873/2493 ประมวลรัษฎากร มาตรา 118 บังคับแต่เพียงจะใช้ตราสารเป็นพยานในคดีแพ่งไม่ได้จนกว่าจะได้ปิดอากรแสตมป์บริบูรณ์ และขีดฆ่าแล้วเท่านั้น ซึ่งเป็นที่เห็นชัดว่าตราสารที่มิได้ปิดอากรแสตมป์บริบูรณ์มาแต่เดิมก็ดี ถ้าได้มีการปิดอากรแสตมป์ขึ้นแล้วในภายหลังก็ย่อมใช้พยานหลักฐานในคดีแพ่งได้ทันที มิได้มีอะไรสูญเสียไป

คำพิพากษาฎีกาที่ 686/2495 เอกสารที่จำเลยอ้างเป็นพยานมิได้ปิดอากรแสตมป์มาแต่แรก เมื่อสืบพยานโจทก์จำเลยเสร็จแล้ว แต่ก่อนพิพากษา จำเลยขอให้ศาลส่งไปให้เจ้าหน้าที่สรรพากรให้ถูกต้องซึ่งเจ้าหน้าที่ได้ปิดอากรแสตมป์และเรียกอากรเพิ่มแล้ว ดังนี้ย่อมถือว่าเป็นเอกสารที่อากรแสตมป์บริบูรณ์แล้วตามประมวลรัษฎากร มาตรา 117 ย่อมรับฟังเป็นพยานหลักฐานได้

คำพิพากษาฎีกาที่ 2049/2528 สัญญายืมที่เจ้าหนี้อ้างส่งไว้ในศาลชั้นต้นปิดอากรแสตมป์ไม่ครบถ้วนตามกฎหมาย เจ้าหนี้มิได้ยื่นคำร้องต่อศาลขออนุญาตให้นำสัญญากู้ยืมไปปิดแสตมป์ให้บริบูรณ์ก่อนศาลชั้นต้นชี้ขาดคดี เพิ่งมาขอในวันฎีกา จึงไม่มีเหตุที่ศาลฎีกาจะอนุญาต ดังนั้นจึงใช้เป็นพยานหลักฐานแห่งการกู้ยืมไม่ได้

คำพิพากษาฎีกาที่ 274/2530 หนังสือทำสัญญากู้ยืมเงินมิได้ปิดอากรแสตมป์ในขณะทำสัญญา แต่ต่อมาได้ปิดอากรณ์แสตมป์ครบถ้วนแล้ว จะโดยผู้อ้างปิดอากรแสตมป์เองหรือผู้อ้างขอให้ศาลสั่งให้เจ้าหน้าที่สรรพากรจัดการให้ มีผลเช่นเดียวกัน ศาลรับฟังหนังสือสัญญากู้ยืมเงินนั้นเป็นพยานหลักฐานในคดีได้

4. ถ้าผู้กู้ให้การยอมรับว่าได้ทำสัญญากู้จริง คำรับฟังได้ ไม่ต้องอาศัยฟังจากพยานหลักฐานที่เป็นตราสารที่ต้องปิดแสตมป์ ศาลจึงพิพากษาให้ชำระเงินตามฟ้องได้

คำพิพากษาฎีกาที่ 1577/2531 แม้สัญญากู้ที่โจทก์นำมาฟ้องไม่ได้ขีดฆ่าแสตมป์อันจะใช้เป็นหลักฐานในคดีแพ่งไม่ได้ก็ตาม แต่เมื่อจำเลยให้การรับว่าจำเลยได้เขียนสัญญากู้มอบให้โจทก์ ก็ย่อมฟังได้ว่าจำเลยกู้เงินโจทก์โดยมีหนังสือเป็นหลักฐานเป็นหนังสือ โดยไม่ต้องอาศัยฟังจากเอกสาร

ส่วนที่ 5
การนำพยานบุคคลเข้าสืบ

เมื่อผู้กู้ถูกฟ้องบังคับคดีให้ชำระหนี้เงินกู้ยืม ตามมาตรา 653 ถูกบังคับมิให้นำพยานบุคคลเข้าสืบเพื่อแก้คดี เพราะประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 94 ห้ามมิให้ศาลยอมรับฟังพยานบุคคลในกรณีขอสืบพยานบุคคลประกอบข้ออ้างอย่างใดอย่างหนึ่ง เมื่อมีเอกสารมาแสดงแล้วว่า ยังมีข้อความเพิ่มเติมตัดทอนหรือเปลี่ยนแปลงแก้ไขข้อความในเอกสารนั้นอยู่อีก

คำพิพากษาฎีกาที่ 220/2494 เอกสารสัญญากู้ มีข้อความชัดแล้วว่า จำเลยได้ยืมเงินโจทก์ไปจริงและจำเลยได้ลงลายมือชื่อไว้ให้เป็นหลักฐาน จำเลยขอสืบพยานว่าความจริงเป็นเงินลงหุ้นส่วนกัน มิใช่เงินกู้ ดังนี้ เป็นการสืบพยานเพิ่มเติมแก้ไข ต้องห้ามตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 94 ประมวลกฎหมายพิจารณาความแพ่ง มาตรา 94 หาได้มุ่งหมายห้ามเฉพาะแต่ฝ่ายผู้อ้างเอกสารเท่านั้นที่เพิ่มเติมแก้ไข แม้ฝ่ายที่ไม่ได้นำหรืออ้างเอกสารมา ก็อยู่ในบทบังคับแห่งมาตรานี้ดุจกัน

คำพิพากษาฎีกาที่ 626/2515 โจทก์ฟ้องจำเลยที่ 1 ให้ชำระเงินที่กู้ไป จำเลยที่ 1 ให้การว่า โจทก์ตกลงซื้อที่ดินจำเลยและได้วางมัดจำไว้ แต่วันวางมัดจำไม่มีแบบพิมพ์สัญญาซื้อขายที่ดิน จึงเอาแบบพิมพ์สัญญากู้มาเขียนกรอกข้อความแทนสัญญาซื้อขาย เช่นนี้ เป็นการรับว่าได้ทำสัญญากู้ไว้จริง และเมื่อสัญญากู้มีข้อความชัดเจนว่าจำเลยที่ 1 ได้รับเงินไปแล้วจะชำระต้นเงินคืนภายในกำหนด และจำเลยที่ 1 ได้ลงชื่อไว้ในฐานะผู้กู้ จำเลยที่ 1 จึงขอนำสืบว่าจำเลยได้รับเงินจากโจทก์ไปเป็นค่ามัดจำที่ดิน ไม่ได้เป็นการนำสืบเปลี่ยนแปลงแก้ไขข้อความในเอกสาร

อย่างไรก็ตาม ผู้กู้สามารถนำสืบพยานบุคคลประกอบข้ออ้างว่าพยานเอกสารที่แสดงนั้นเป็นเอกสารปลอมหรือไม่ถูกต้องทั้งหมด หรือบางส่วน หรือสัญญา หรือหนี้ อย่างอื่นที่ระบุไว้ในเอกสารนั้นไม่สมบูรณ์ หรือคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งตีความหมายผิด ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 94 วรรคท้าย

1. หลักฐานการกู้เงินเป็นเอกสารปลอม

คำพิพากษาฎีกาที่ 1372/2526 โจทก์ฟ้องว่าจำเลยกู้เงินไป 28,750 บาท จำเลยให้การว่ากู้ไปเพียง 4,000 บาท โดยโจทก์ให้ลงชื่อไว้ในแบบพิมพ์สัญญากู้โดยยังไม่ได้กรอกข้อความ การที่จำเลยนำสืบตัวจำเลยและพยานบุคคลอีก 2 คนว่า จำเลยกู้เงินโจทก์ไปจำนวน 4,000 บาท

โจทก์ให้จำเลยลงชื่อไว้ในแบบพิมพ์สัญญากู้โดยยังไม่ได้กรอกข้อความ เป็นการนำสืบให้เห็นว่ามีการกรอกข้อความที่ผิดความจริงว่าจำเลยกู้เงินไป 28,750 บาท ลงในสัญญากู้ที่โจทก์นำมาฟ้อง ซึ่งหากฟังได้ สัญญากู้ดังกล่าวย่อมเป็นเอกสารปลอม การนำสืบเช่นนี้เป็นการนำสืบหักล้างเอกสาร จำเลยมีสิทธินำสืบได้ตามประมวลวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 94 วรรค 2

2. หนี้ตามหลักฐานการกู้ยืมเป็นหนี้ที่โมฆะ

คำพิพากษาฎีกาที่ 358/2511 โจทก์ฟ้องเรียกเงินกู้จากจำเลย จำเลยต่อสู้ว่าสัญญากู้ปลอม เมื่อโจทก์ให้การต่อทนายจำเลย โจทก์ให้การบอกว่ากู้เงินเอาเงินกู้ไปชำระหนี้ในการที่จำเลยจ้างเขาฆ่าคน ดังนี้ การที่โจทก์ให้จำเลยกู้เงินไปจึงเป็นการอุปการะผู้กระทำผิด วัตถุประสงค์ในการยืมเงินจึงขัดต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีต่อประชาชนเป็นโมฆะ

คำพิพากษาฎีกาที่ 2059/2525 จำเลยทำสัญญากู้ให้โจทก์ เพราะขณะนั้นจำเลยถูกฟ้องคดีอาญา ต้องการจะเอาบุตรซึ่งเกิดจากสามีของโจทก์คนก่อนมาเป็นพยานให้จำเลยในคดีที่ฟ้อง และเกรงว่าโจทก์จะร้องเรียนผู้บังคับบัญชาทางวินัยเพราะจำเลยมีภรรยาชอบด้วยกฎหมายก่อนที่ได้โจทก์มาเป็นภรรยา ส่วนทางโจทก์ก็ประสงค์จะใช้สัญญากู้เป็นข้อต่อรองให้จำเลยจดทะเบียนสมรสกับโจทก์ โดยมิได้รับเงินตามสัญญากู้กันจริง ดังนี้ สัญญากู้ดังกล่าวจึงเป็นกรณีที่คู่สัญญานั้นทำโดยเจตนาลวง ไม่ประสงค์จะผูกพันกัน จึงบังคับคดีไม่ได้ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 118

3. หนี้ตามฟ้องไม่สมบูรณ์

คำพิพากษาฎีกาที่ 548/2517 โจทก์ฟ้องขอให้จำเลยชำระเงินที่กู้ยืมไป จำเลยให้การถึงมูลเหตุที่มาของการทำสัญญากู้ว่า บุตรจำเลยไปสู่ขอบุตรสาวโจทก์เป็นภรรยา โจทก์เรียกเงินตกทอดและเงินค่าเลี้ยงดูแขกในวันสมรสจากจำเลย ซึ่งจำเลยตกลง เช่นนี้ข้อตกลงของจำเลยดังกล่าวเป็นสัญญาอย่างหนึ่ง ส่วนที่โจทก์ให้จำเลยทำเป็นสัญญากู้ให้ไว้แก่โจทก์นั้นก็เพราะโจทก์ไม่ไว้ใจ เกรงว่าจำเลยจะปฏิบัติตามสัญญาไม่ได้ สัญญากู้จึงเป็นแต่เพียงหลักประกันเพื่อให้จำเลยปฏิบัติตามสัญญาเท่านั้น หาใช่เป็นการแปลงหนี้ใหม่ไม่ และเมื่อจำเลยให้การไว้ด้วยว่าจำเลยมิได้กู้เงินและรับเงินตามฟ้องไปจากโจทก์ และว่าได้ชำระเงินค่าตกทอดและค่าเลี้ยงแขกให้โจทก์ไปครบถ้วนแล้ว ซึ่งถ้าเป็นจริงดังจำเลยต่อสู้ จำเลยก็ไม่ต้องรับผิดตามฟ้อง จำเลยจึงนำพยานบุคคลมาสืบได้ตามข้อต่อสู้ ไม่ต้องห้ามตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 94